

VKSJ West en Nationaal 1930-1974

(Noot vooraf: dit is een ontwerp tekst die onafgewerkt bleef. Omdat er veel details in verwerkt zijn, is het interessante lectuur voor wie de geschiedenis van VKSJ wil verkennen.)

De geschiedenis van VKSJ laat zich opvallend gemakkelijk bespreken in periodes van vijf jaar. Elk jubileum leek wel een stimulans om een vernieuwende stap te zetten.

1930-1934: Opstart en uitbouw

De eerste hoofdrolspelers in West

Drie figuren zijn voor de eerste vijftien jaren van VKSJ West bepalend geweest: diocesaan voorzitters **Hélène Barbier**, **Yvonne Van Maele** en proost **Jozef Lowie**. Het is dan ook logisch dat zij meteen naar voor worden geschoven. We zijn over die startperiode goed gedocumenteerd: met Yvonne werden meerdere interviews afgenomen, over proost Lowie verscheen een huldeboekje bij zijn 25-jarig priesterschap¹ en er is het maandblad *Diocesane Mededelingen*.

Weinigen weten dat de eerste diocesane leidsters, zeg maar de pioniers van VKSJ, lid waren van een 'geheim' religieus genootschap. De '**Sociëteit van Maria**' was een soort vrouwelijke pendant van de Sociëteit van Jezus, beter gekend als de Jezuiten. Volgens de regel van beide orden moet je niet in gemeenschap leven, maar wel geloften afleggen van trouw aan de paus, van zuiverheid en gehoorzaamheid. Ze leven anoniem als religieuzen midden in de wereld, dus zonder dat familie of omgeving weet heeft van de geloften. Hun roeping is biddend en apostolisch in de wereld staan. *"Dat stond mij aan!", aldus Yvonne Van Maele, "geen privileges, geen status... Nu eert men de religieuzen niet meer zo, maar binnengaan in 't klooster was toen promotie. (...) Suzanne Lowie, de zus van mijnheer Lowie, de toen kersverse diocesane proost van VKSJ West, was novicemeesteres van die orde en Suzanne Wâuters, voorzitter van de koepel van het Vrouwelijk Jeugdverbond voor Katholieke Actie (VJVKA) in ons bisdom, was daar ook lid van. Het is trouwens Suzanne Lowie die me de Sociëteit leerde kennen. Pas later bleek dat bijna alle diocesane leidsters van de pionierstijd van de vrouwelijke bewegingen uit de Sociëteit kwamen."*²

De Sociëteit was wel niet de voorloper van VKSJ, maar toch de visvijver om diocesane trekkers voor VKSJ te vinden: intelligente zelfbewuste religieuzen die in de wereld leefden.

Blijkbaar waren bepaalde priesters wél op de hoogte van wie lid was. Yvonne vertelt over haar 'aanwerving' bij VKSJ: *"Ik ben toetreden tot de Sociëteit in 1930, toen ik 21 jaar was. Datzelfde jaar was er in de zomer een Eucharistisch Congres in Mechelen (noot: 29 augustus 1930, tweetalig, met o.a. duizend VKSJ'ers). Ik ging daar op mijn eentje naartoe om Pater Matteo te zien, een apostel die de wereld rond ging om de Heilig Hart-devotie te promoten en de toewijding van de gezinnen aan het Heilig Hart. Ik was toen al postulante. Op de trein ontmoette ik mijnheer Lowie, die van zijn zuster wist dat ik op die trein zou zitten. Daar heeft hij gevraagd of ik voor VKSJ wou werken. En dan zou ik meteen al in Mechelen een groep VKSJ'ers van West-Vlaanderen moeten leiden! Maar ik heb ze wel laten staan op de koer, om naar Pater Matteo te gaan luisteren, hé! (lacht) Zo is dat begonnen.. VKSJ bestond toen al enkele maanden, maar was nog geen grote groep...."*

De proost die haar aansprak, priester Jozef Lowie, was nog geen tien jaar priester, als hij eind 1929 door zijn bisschop Waffelaert werd aangesteld om als diocesane proost de VKSJ in het bisdom Brugge op te starten. Jozef was afkomstig uit Poperinge en werd naderhand 'de eik van West-Vlaanderen'

genoemd wegens zijn voortvarendheid en standvastigheid. Het was zijn taak bekwame én pastoraal bewogen juffrouwen te vinden.

Eerst gingen daar studiebijeenkomsten aan vooraf met de Oost-Vlaamse proost Frans Tibbaut. Deze diocesane proost van het VBKVJ, gewijd in 1921, was door kardinaal Van Roey in oktober aangesteld om ook nationale VKSJ-proost te worden. Hij moet ervoor zorgen dat in alle diocesen een VKSJ-werking werd opgestart. Na zes maanden denkwerk werden op 4 maart 1930 kandidaat leidsters, schoolvertegenwoordigingen en proosten in Gent samengeroepen voor de **officiële start van VKSJ**. Alice Van Kerschaver, diocesaan leidster van VKSJ Oost-Vlaanderen, werd aanvaard als eerste nationale leidster en bleef dat tot 1946. De Brabantse Jeanne Van Parijs werd nationaal schrijfster. Vanuit deze vergadering werden de aanwezigen uitgezonden om van start te gaan.

Wellicht was Héléne Barbier, docente aan de Brugse normaalschool Sint-Andreas, en gevraagd om voorzitter te worden van de West-Vlaamse VKSJ, daar ook aanwezig. Héléne begon alvast meteen scholen te bezoeken om er de VKSJ-werking voor te stellen. Ondanks het wantrouwen kwamen van sommige scholen al heel snel de eerste inschrijvingen binnen. Het pensionaat van het Oost-Vlaamse Gijzegem gaat er prat op dat het de oudste VKSJ-groep is omdat hun lidkaarten op 4 maart 1930 als eerste uit de bus kwamen. Wie de oudste West-Vlaamse VKSJ-afdeling is, is niet duidelijk. De normaalschool Sint-Andreas van Brugge maakt grote kans, omdat Héléne Barbier er docente was, maar het is best mogelijk dat de kostschool van Pervijze, Moorslede, Torhout en Engelbewaarder uit Brugge en de Burgersschool van Roeselare ook bij de eersten waren. In februari 1931 telde VKSJ ongeveer 270 leden in West-Vlaanderen.

Proost Lowie en Héléne Barbier riepen in juli 1930 een eerste delegatie mogelijke leidsters en propagandisten samen voor een startvergadering in de ongezellige zaal van de militaire kring van Brugge. Zij kregen de opdracht klaar te staan eenmaal directies, meestal zusters, akkoord gingen om in hun school een VKSJ-werking toe te laten. Zij hadden het die eerste maanden niet gemakkelijk en de opstart verliep trager dan verwacht. Door de voorgeschiedenis, wat verder in dit hoofdstuk beschreven, moesten zij opbotsen tegen wantrouwen en vooroordelen en duidelijk maken dat VKSJ niet aan politiek zou doen en 'geen flamingante boel' zou zijn, enz..

"Zijn eerste bezoeken aan de pensionaten brengen vertrouwen en weldra geestdrift voor V.K.S.J. zowel bij de Zusters als bij de meisjes", schrijft Héléne Barbier 16 jaar later in een huldeboek aan Jozef Lowie. *"Maar 't gaat niet alléén! Zouden we durven zeggen: 'des te beter?' Want ja, al die moeilijkheden en hinderpalen zijn een middel door God wellicht aangewend om den Proost toe te laten zijn wonderbare werkkraft en zijn buitengewoon uithoudingsvermogen ten dienste te stellen van het apostolaat."*

Omdat hij merkte dat Helène Barbier als lerares eigenlijk niet zoveel tijd had voor VKSJ en dat zij daarenboven vaak ziek was, vroeg hij dus al na een half jaar, in de zomer van 1930, aan Yvonne Van Maele om haar 'schrijfster' te worden zoals dat toen heette (secretaresse). *"Maar we deden eigenlijk hetzelfde werk"* getuigt Yvonne. *"Wanneer zij zich moest terugtrekken wegens haar ziekte (noot: wellicht in 1937), ben ik voorzitter geworden, maar die titel deed er niet toe. Ik was fulltime bezig met VKSJ en VKBJ-Tielt. Dat was een stuk mijn benoeming om daarin te werken, mijn roeping, tot 1947, 17 jaren lang."*

Yvonne Van Maele woonde net zoals Jozef Lowie in Tielt. Het eerste VKSJ-secretariaatsadres was dan ook bij hem thuis. VKSJ-West werd in die beginjaren dus gedragen door het 'comité' dat bestond uit Jozef Lowie, Héléne Barbier en Yvonne Van Maele. Zij werkten alles uit: studieweken, pedagogische dagen, activiteiten, tijdschriften, ...

Er kwam wat druk op de ketel. Het eerste diocesaan leidstercongres voor het JVKA, de koepel van de vrouwelijke jeugdbewegingen voor Katholieke Actie, ging door in het Kleinseminarie van Roeselare op 9 augustus 1931. Alle vrouwelijke KA-bewegingen zouden zich dan mogen presenteren voor

bisschop Lamiroy. Met zekere fierheid kon VKSJ zich die dag, na anderhalf jaar, al aanmelden met 18 schoolafdelingen, goed voor 600 leden uit de hoogste jaren van het middelbaar onderwijs. De jongste leden waren dus 15 jaar.

Vakantiewerking

In 1932 stond VKSJ zowel in West- als Oost-Vlaanderen al stevig in haar schoenen. Dit werd op 8 mei gevierd met een gemeenschappelijke 'Mariale dag met paushulde' in Oostakker, in aanwezigheid van zowel de Brugse als de Gentse bisschop. VKSJ werd officieel toegewijd aan Maria en de pauselijke nuntius Micara wijdde de aanwezige VKSJ-vlaggen.³ De bloei in West-Vlaanderen was spectaculair. Die zomer van 1932 waren al 42 afdelingen aangesloten en kwam een vijfde van het totaal aantal VKSJ-leden uit West-Vlaanderen (1.067 op 5.270 leden).

Het VKSJ-enthousiasme was zo groot dat men vrij snel ook tijdens de vakantieperiodes wou samenkomen. Vanaf de paasvakantie 1932 kregen meisjes een VKSJ-aanbod, los van internaat en school. Daardoor kon VKSJ ook meisjes uit niet-katholieke scholen bereiken. Apostolaat en zielenwerk kennen namelijk geen vakantie! Jozef Lowie verantwoordt het belang van de verderzetting van VKSJ tijdens de vakantie als volgt: *"De verlofwerking zal zorgen dat die staking in de katholieke opvoeding (noot: hiermee wordt de onderbreking bedoeld) wordt vermeden; dat er geen breuk ontstaat in de vorming der KS-meisjes. Zij wil de meisjes eraan herinneren dat al haar dagen, ook haar ontspanningsdagen, moeten doorgebracht worden als christelijke meisjes; dat geheel haar leven, ook haar vakantieleven moet staan in dienst van Christus en zijn Kerk."*⁴

Die vakantiewerking ging door tijdens de kerst-, paas- en zomervakantie. Zij werd toevertrouwd aan gewestelijke propagandisten. Dat waren VKSJ-leden van verschillende parochies samen. Zij moesten bij het begin van de vakantie een vakantie-comiteit samenstellen uit oudere meisjes die de activiteiten (algemene vergaderingen) tijdens het verlof zouden organiseren. Tijdens de zomer gebeurde die minstens tweewekelijks, in de andere vakanties minstens eenmaal. Een priester hield toezicht. De leden werden gegroepeerd per gewest of dekenij. Leden die enkele verlofdagen in een ander gewest of dekenij doorbrachten, moesten hun plaatselijke groepsmeisje of de parochieleidster verwittigen en zich ook aanmelden op de parochie waar ze aankwamen. Vooral de meisjes die naar zee gingen, mochten dit niet vergeten! Hier werd sterk op gedrukt, omdat deze meisjes 'in groter gevaar' waren dan de andere... De meisjes droegen een VKSJ-mutsje en -kenteken als getuigenis dat ze lid waren van de Katholieke Actie. Van elk meisje werd een dubbele vakantiekaart ingevuld, met opgave van verlofadres. Eén kaart was voor het provinciaal secretariaat, de andere voor de gewestelijke of decanale propagandiste. Die moesten natuurlijk gevormd worden *'wilden ze goed werk, K.A.-werk, ja bovennatuurlijk werk verrichten'*.

De richtlijnen gaven op dat een bijeenkomst moest bestaan uit het uitleggen van het wachtwoord (thema's die gericht zijn op waarden en attitude), een aangepaste studiekekring, een verhaal of spreekkoor, gedichten, gebeden en liederen. Toch leren de plaatselijke verslagen dat vooral de ontspannende activiteiten populair zijn: fietstochten, spelletjes, toneeltjes, uitstappen,

Studiedagen, pedagogische dagen en studiekringen

Maandelijks kwamen groepsleidsters samen met proost Lowie en leidsters Barbier en Van Maele om de belangen van de ondertussen 43 en in 1934-'35 al 53 afdelingen te bespreken.⁵ Het contact met de basis was dus heel intens. Inspraak van de leden vond de diocesane leiding belangrijk. Zo startte zij al in 1931 met de Diocesane Studiedagen waar hun ideeën en strategieën werden afgetoetst aan de denkwereld en inzichten van de leden. Zij zagen in dat het daarnaast ook belangrijk was om het

onderwijzend personeel, concreet waren dat vooral de zusters-leidsters van de verschillende VKSJ-scholen samen te brengen, elkaars bevindingen en moeilijkheden te vernemen en het programma te bestuderen. Dit gebeurde vanaf 1933 tijdens de Pedagogische dagen die in Brugge doorgingen. Zusters en leidsters uit VKSJ van heel het bisdom konden op die manier ervaren hoe degelijk en waardevol hun beweging wel was.

Die bijeenkomsten waren voor de zusters vaak blikopeners. Yvonne Van Maele getuigt daarover in 2000: *“Dat was in het paasverlof, voor de religieuzen en leerkrachten die zich met VKSJ bezighielden (dus leiding). Dan was er veel te doen, hoor. Want in die tijd... als ze in de catechismusles aan ‘het huwelijk’ kwamen, werd er een kaarsje aangestoken en werd die les vlug gegeven! Wij hebben echt dingen moeten openbreken. De pedagogische dagen waren daarvoor bedoeld. Ik zei dikwijls tegen mijnheer Lowie: “Jij denkt dat het zo is, maar dat IS niet zo”. Hij dacht bijvoorbeeld dat de gezinnen nog een gebed of een paternoster lazen ‘s avonds... Wij deden dat niet, ja, misschien eens in de vasten... Maar die priesters waren niet op de hoogte van de feitelijkheid. Die studiedagen of pedagogische dagen waren daarvoor bedoeld. En er kwamen daar veel zusters van pensionaten naartoe”*.

Het was niet de bedoeling dat Zuster-Leidsters zelf de vergaderingen leidden, maar zij zorgden wel voor de coördinatie en spraken de beste leden aan om leidster te worden.

“Heel in ‘t begin ging ik zelf ook naar de scholen om studiekringen te geven. Om de maand ging ik bv. naar ‘t Fort in Kortrijk, naar Anzegem,... maar later werd dat ‘VKSJ-vergadering’ genoemd i.p.v. ‘studiekring’. Dat ging een beetje over van alles. Rond persoonlijkheid opbouwen en zo”, herinnerde Yvonne Van Maele zich.

Die studiekringen gingen door tijdens de avondstudie en werden geleid door de zuster-leidsters. VKSJ-leden moesten dan niet naar de studie gaan... Ook dit kon dus een argument zijn om lid te worden. Meisjes werden tijdens de studiekringen levensvorming, inzicht in het leven, verantwoordelijkheidszin en gehoorzame assertiviteit bijgebracht voor het kunnen opnemen van hun taak in het studerende milieu, als echtgenote en als moeder of als religieuze. De studiekringen werkten vanaf 1931 met een driejarenplan, wellicht omdat men maximum drie jaar echt lid was (vanaf 15 jaar) en die cycli dus konden herhaald worden. Die cycli werden tweemaal herhaald. Na drie cycli (in 1940) stapte VKSJ daar van af.

Parochiegroepen

Volgende stap was de uitbreiding naar de parochies, vooral tijdens de vakantieperiodes, met o.a. de jaarlijkse groepsmissie. *“Katholieke Actie moet immers op eerste plan ten goede komen aan de parochie. Vandaar de parochiale organisatie. Geen moeite zal ontzien worden om de meisjes van hun parochie te leren kennen, waardeeren, beminnen: stichten van parochiale groepen met eigen wimpel, leuze, liedje, studie over de parochiekerk, aanstellen van parochiale leidsters, enz., enz.. En het wordt voor heel het bisdom een ‘navorschen’ naar oud KS-leden die de taak van Parochieleidster op zich zouden willen nemen”* schreef H  l  ne Barbier in haar terugblik over die periode.⁶

De leden voor de parochiegroepen werden gerekruteerd in de scholen. *“Ik heb al de pensionaten gedaan om dat in gang te steken, om te spreken over VKSJ... Je mag niet vergeten: VKSJ was een dankbare afwisseling voor wie een hele week op school zat! En dan kregen de parochiale leidsters de namen van wie in VKSJ was. Dus konden ze hen uitnodigen. Ze konden dus op school in de VKSJ van Brugge zijn en in de vakantie in de VKSJ van Ieper. Parochiaal was dat dooreen, van verschillende scholen. En anders per school. Je was VKSJ’er, overal waar je was... of gelijk waar je was.”* vertelde Yvonne.

De meisjes die thuis waren van school, werden uitgenodigd naar activiteiten op parochiaal of gewestelijk vlak. Daarnaast trokken de leidsters ook meisjes die extern waren of naar een niet-katholieke school gingen, en dus nog geen lid waren van een VKSJ-schoolafdeling, aan. Een

parochiale afdeling was dus ook zinvol voor leerlingen van het Officieel Onderwijs, die op hun school geen VKSJ-afdeling kenden. Het was een opdracht voor de VKSJ om ook hen een degelijke opleiding tot K.A.-werking aan te bieden. Maar enige voorzichtigheid – en gebed en offer - was geboden, omdat deze meisjes door hun opvoeding thuis of op school minder open konden staan voor de christelijke levensopvatting. Zo werden ook zij bv. gestimuleerd om de mis bij te wonen... Hoewel V.K.S.J. op de eerste plaats bedoeld was voor de scholen, stimuleerde West dus al van in het begin parochiale VKSJ-afdelingen, die niet enkel in het verlof actief waren, maar ook permanent actief werkzaam zouden zijn. Zij hadden een klein parochiale comiteit die bestendig mocht bestaan, liefst onder toezicht van de Pastoor en een aangestelde VKSJ-propagandiste. Ook die parochieleidsters kwamen maandelijks samen met proost Lowie en Yvonne Van Maele voor vormingsvergaderingen. De vorming was wederzijds: de inspirerende woorden van de proost werden afgetoetst aan de inbreng van de leden over de plaatselijke realiteit.

Communicatie

Naast al de persoonlijke contacten werd ook gecommuniceerd via een mededelingenblad. In West-Vlaanderen heette dat gedrukte maandblaadje '*Diocesane Mededelingen*', vandaag een interessante bron om de evolutie van de beweging te volgen. Daarnaast kwamen vanuit de nationale leiding ook ledenbladen uit: *Zonnige Jeugd* (vanaf 1935) met vooral religieus en cultureel vormende artikels en wat bewegingsnieuws. Elk jaar werden de leden opgeroepen om een propagandanummer te verspreiden via huis- aan huisverkoop. Om daarvan de inhoud samen te stellen (jaarprogramma, pedagogische en pastorale visieteksten, actiepunten, praktische tips, diocesaan nieuws) gingen de vergaderingen door in Gent.

In 1934-1935 vierde de vrouwelijke tak van de Katholieke Actie het eerste lustrum. Dit gebeurde tijdens een massabijeenkomst tijdens de landdag te Brussel op 24 juni 1934: 'de dag der 50.000'. Van de 56.000 Vlaamse leden (t.o.v. 26.000 in Wallonië) konden 8.785 zich VKSJ'er noemen, waarvan 2.319 uit West-Vlaanderen. VKSJ had in dat jaar 183 afdelingen, waarvan 53 in West. VKSJ West-Vlaanderen vierde daarnaast nog eens apart zijn verjaardag tijdens een diocesane VKSJ-dag in Brugge op 31 mei 1935. De kathedraal zat goed vol door 2.000 VKSJ'ers en JEC'ers, reden waarom de viering tweetalig was. In Zuid-West-Vlaanderen waren namelijk ook enkele Franstalige groepen zoals die van Wervik, Menen, Luigne, Herseaux en Moeskroen. In het Brugse was een JEC-afdeling in het Sint-Andreaslyceum en in de school Haverloo (Assebroek). Eigenlijk was de officiële naam JECF: Jeunesse Etudiante Catholique Féminine.

(zie ook [Pinker 22, 2, p 12 + map Roodkapjes](#))

1923-1929: Katholieke Actie versus Vlaamse Beweging

Waarom was het de eerste maanden niet evident om scholen binnen te stappen en er een VKSJ-afdeling te laten oprichten? En waarom werd dat zo snel toch een succesverhaal? Het wantrouwen was er omwille van een conflict van de Vlaamse studentenbeweging met de bisschop en het succes kon omdat er toen al een traditie van jeugdverenigingen bestond en er anderzijds een maatschappelijke en kerkelijke dynamiek bezig was. De 'Nieuwe Orde' mobiliseerde in de jaren twintig en vooral dertig talrijke politieke (jongeren)verenigingen en manifesteerde zich in het publieke terrein door gelijkvormige stijlelementen: uniformen, vlaggenvertoon, opvallende symbolen, massale bijeenkomsten, wervende toespraken, Romeinse groet (arm gestrekt om zich te verbinden met de leider), samenzang. De ideologische inhoud verschilde wel sterk.

Katholieke Vlaamse Meisjesbeweging

Via haar organisaties riep de Vlaamse Beweging op tot volksbewustzijn en het recht op de erkenning van de eigen Vlaamse cultuur en taal op alle vlakken van de samenleving. Zij werd daarin versterkt door ervaringen aan het front van WO I, waar de Vlaming merkbaar minderwaardig was aan de Franstalige oversten. De Vlaamse eisen werden vooral uitgedragen door de Frontbeweging. In het studentenmilieu, dat toen nog vooral een jongenzaak was, coördineerde het Algemeen Katholiek Vlaams Studentenverbond (AKVS) vanuit Leuven honderden studentengilden in colleges en parochies met eigen tijdschriften, gouddagen en nationale dagen. Door in 1925 op zo'n landdag - 50 jaar tijdschrift De Vlaamsche Vlagge - publiekelijk te pleiten voor een zelfstandig Vlaanderen, riep het de banvloek van het episcopaat over zich. Vlaams nationalistische sympathie werd als zondig beschouwd. Dit leidde tot een heftig conflict met pijnlijke consequenties voor talrijke studenten en seminaristen. Flamingantisme moest geweerd worden uit de colleges en universiteiten. Hun jeugdig idealisme moest een andere, lees kerkelijke, oriëntatie krijgen en daarvoor bood de Katholieke Actie een gepaste kans. De oprichting van KSA in de verschillende bisdommen tussen 1929 en 1932 situeert zich in die gespannen context. Wanneer het AKVS zijn visie herhaalde in het jubileumjaar 1930, honderd jaar België, was het hek helemaal van de bisschoppelijke dam.

Voor VKSJ speelde dit conflict minder sterk mee, hoewel ook voor de meisjes sinds 1913 zo'n Vlaams strijdende beweging bestond die de bisschoppelijke wind tegen kreeg: de 'Katholieke Vlaamse Meisjesbeweging' met sinds 1919 het tijdschrift Gudrun dat opgesteld werd in Izegem. In het bewogen jaar 1925 had zij 5.000 leden in 114 plaatselijke bonden en een bloeiende werking die authentiek Vlaams én volledig katholiek was. Op zijn hoogtepunt moeten er zo'n 185 meisjesbonden geweest zijn. Op uitdrukkelijke wens van voorzitter Julia Putman had elke bond een aalmoezenier. Na 1925 sjiptelden ook hier nationalistische ideeën door, ook op aansturen van de nationale leidster, de West-Vlaamse Julia Putman: de anti-Belgische studietekst van het AKVS werd ook in Gudrun gepubliceerd. De naam veranderde het jaar erop in 'Vlaamschen Landsbond voor Roomsche Katholieke Vrouwen & Meisjes'. Verder dan dat ging ze niet. Maar het was al voldoende om ook deze beweging verdacht te maken bij de bisschoppen en andere geestelijkheid. Het zijn precies de eigen aalmoezeniers die de groepen in dat jaar aanzetten om over te stappen naar de standenorganisatie van de Katholieke Actie zoals VKSJ. Groepen die zich daartegen verzetten, werden door hen geschorst of maakten een scheuring mee van getrouwen en van 'overlopers'. Dit werd intern het 'verraad der klerken' (noot: clerici) genoemd⁷. Dit verklaart het aanvankelijke wantrouwen waarop VKSJ in de scholen botste in 1930. Voor sommige oversten en directies was nog niet duidelijk met wie ze te doen kregen wanneer VKSJ kwam aankloppen om studentinnengroepen te organiseren in hun school.

Eerste Katholieke Actie voor meisjes in het VBKVJ

Ook op kerkelijk vlak groeide VKSJ op een al bewerkte akker. Er bestond al sinds 1924 een algemene meisjesbeweging voor Katholieke Actie: het Verbond van Belgische Katholieke Vrouwelijke Jeugd (VBKVJ) dat met studiekringen, pedagogische dagen e.d. werkte en ook acties, massadagen, congressen, studiedagen en leidstervorming organiseerde en communiceerde via tijdschriften (o.a. 'Licht en Leven'). Het had duizenden leden, verdeeld over plaatselijke Vlaamse en Franstalige studiekringen. Kernwoorden waren 'eucharistie, ontwikkeling en apostolaat'.

Dit VBKVJ maakte deel uit van het antwoord van het Belgische episcopaat op de pauselijke oproep van 1922. Paus Pius XI had toen in zijn encycliek 'Ubi Arcano' alle leken gemobiliseerd zich te organiseren en mee te werken aan de pastorale taak van de priesters. De christelijke boodschap moest weer heersen in alle lagen van de bevolking die steeds meer sympathie begon te krijgen voor andere, vaak zelfs atheïstische of op zijn minst antiklerikale ideologieën: het socialisme, liberalisme, fascisme, ... 'Omnia instaurare in Christus', alles hernieuwen in Christus, werd het devies. In die herkerstening van Europa zouden de jongeren soldaten van Christus, Milites Christi, de stoottroepen van de paus moeten vormen.

Aanvankelijk hadden de bisschoppen, onder leiding van kardinaal Mercier, nog geen standenverdeling voor ogen en volgden zij het Italiaanse model: enkel indeling volgens geslacht en leeftijd: mannen en vrouwen, jongens en meisjes en per parochie georganiseerd. Voor de meisjes was er dus enkel het VBKVJ. Het is pas in 1927, o.a. onder invloed van Jozef Cardijn - die met zijn bloeiende KAJ (Katholieke Arbeiders Jeugd) en VKAJ (Vrouwelijke Katholieke Arbeidersjeugd) aantoonde dat werking per sociaal milieu sterkere verankering mogelijk maakte - dat de bisschoppen, nu onder leiding van kardinaal Van Roey, overtuigd raakten van een gespecialiseerde beweging, ook bij de jeugd. Cardijn vond dat de jonge arbeider bewust moest zijn van zijn waardigheid en dat dat gold voor elk milieu. Hij voelde zich gesterkt door de bloei van zijn KAJ in Vlaanderen en doordat Pius XI zijn methode in 1925 na een persoonlijk onderhoud in Rome had goedgekeurd.

Huybrechts schrijft "Er was dus al een kader gevormd, er waren al kinderziekten overwonnen; vele parochies hadden al zulk een K.A.-afdeling voor meisjes. Men zal gemakkelijk begrijpen dat deze werking een goede wipplank voor de start van de gespecialiseerde beweging betekende, i.c. voor V.K.S.J. vanaf 1929."

De Belgische bisschoppen trokken dus vanaf 1927 de kaart van de standenindeling of gespecialiseerde Katholieke Actie: apostolaat en het doorgeven van de christelijke boodschap kon door leken best gebeuren in eigen milieu door collega's die de gelijke waren van de te overtuigen personen. Ze spraken elk in hun bisdom priesters aan om per milieu de Katholieke Actie te organiseren per leeftijd en per geslacht. Zo ontstonden in heel het land in talloze parochies diverse organisaties voor arbeiders(vrouwen), werkgevers, middenstanders, boerenstand, militairen, ... Het werd ook de start van een tiental katholieke jeugdbewegingen, waarvan de helft voor meisjes. Ze zouden gecoördineerd worden door de overkoepelende organen die het JVKA (voor jongens, gesticht in april 1928) en het VJVKA (voor meisjes) zouden heten.

Hun symbool zou een kruis zijn waarrond een gele korenaar slingert. Het kruis kreeg per milieu, net zoals hun muts, een eigen kleur: blauw voor de Vrouwelijke Katholieke Studerende Jeugd (VKSJ) en de Katholieke Studenten Actie (KSA), groen voor de Boerenjeugdbond en Vrouwelijke Boerinnejeugdbond (BJB en VKJB, later KLJ en VKLJ), paars voor de (Vrouwelijke) Katholieke Burgersjeugd (KBJ en VKBJ later KBMJ en VKBMJ), rood voor de (Vrouwelijke) Katholieke Arbeidersjeugd (KAJ en VKAJ) en oranjegeel voor het Hoogstudentenverbond voor Katholieke Actie (HVKA) en de Vrouwelijke Katholieke Hogeschool Jeugd (VKHJ, later VKHJ of Hoogstudentinnenverbond).

Daaraan zijn hun respectievelijke vlaggen te herkennen⁸.

Het symbool van kruis met gele korenaar gold ook voor de Franstalige collega's. Je vindt het VKSJ-schild daarom bv. op de vlag van JEC van Haverlo Assebroek en op die van Moeskroen. Enkel de KSA week af van het symbool: zij hield het bij een XP of 'chiro'symbool. De BJB verving de korenaar door een ploeg.

Elke jeugdbeweging had zijn eigen bestuur, jaarprogramma's, vormingsdagen, gewest- en diocesane dagen, enz. Ook in Wallonië bestond die indeling⁹.

De Katholieke Actie voor de Jeugd had in België in 1930 - stichting van VKSJ - 48.000 leden. Drie jaar later waren er dat 76.190, waarvan 50.935 in Vlaanderen en 25.255 in Wallonië. In 1943 schreven ze 109.500 leden in.

Christine d' Hemptinne

De bloei van de vrouwelijke tak is deels te danken aan de Christine d' Hemptinne uit Gent. Zij was sinds eind 1923 interdiocesaan voorzitter van het VBKVJ en stond aan de wieg van VKSJ in Vlaanderen. Het nationale secretariaat van VKSJ was de eerste jaren trouwens in haar huis gevestigd,

samen met dat van VKBJ en VJVKA. Het is logisch dat de ideeën van al die bewegingen in één huis elkaar wederzijds bevruchtten en er gevist werd in elkaars vijver. Juffrouw d' Hemptinne vertelde zelf aan Urbaan Huybrechts dat de bestaande adressenlijsten in 1929 gesplitst werden volgens milieu, zodat de nieuwe gespecialiseerde bewegingen, VKSJ inbegrepen, dadelijk op een aantal mensen een beroep konden doen.

De Romebedevaarten die het VBKVJ in oktober 1929 (500 deelnemers) en het VJVKA eind augustus 1933 (830 deelnemers) organiseerden, waren gericht tot de leden van de diverse deelverenigingen samen en waren tweetalig. Ook de vorming gebeurde gemeenschappelijk. De school voor Katholieke Actie was tussen 1933 en eind jaren '40 een cursus van zes weken met mogelijkheid tot internaat en gaf voortgezette opleiding voor kaderleidsters uit de verschillende bewegingen. De cursus sloot af met een schriftelijke en mondelinge proef. De geslaagde meisjes kregen hun diploma in Mechelen uit handen van de kardinaal. In 1934 volgden bv. 53 Vlaamse en 49 Waalse jongedames de cursus in Gent. In 1943 ging de cursus door in Kroonhove in Oostkamp.

In Gent was het dus dat de officiële start aan VKSJ werd gegeven. Van daaruit verscheen het tijdschrift 'Bestuurlijke Mededeelingen van het VJVKA'. Dat blad bevatte tot 1935 een aparte bijlage voor VKSJ en voor VKBJ ('bestuursblad').

Christine d'Hemptinne was ook voorzitter van de internationale JEC, wat we vandaag IKSJ zouden noemen: de Internationale Katholieke Studerende Jeugd. Die koepel organiseerde internationale studieweken en congressen in Indië, Afrika,... rond bv. de ontvoogding van de vrouw. Enkel in België werden de katholieke jeugdtakken voor Katholieke Actie na tien jaar al jeugdbeweging. In het buitenland bleef JEC zich enkel richten tot studenten uit de hogere jaren van het secundair. Toch namen VKSJ en KSA deel aan de internationale congressen.

Vrij snel groeiden de diverse gespecialiseerde bewegingen uit tot zelfstandige (jeugd)bewegingen, tot spijt van kardinaal Van Roey en nationaal voorzitter d' Hemptinne die de eenheid tussen de verschillende milieus en taalgroepen belangrijk vonden. Was de leuze van het JVKA en ACJB niet 'In uno spiritu unanimes' (gelijkgezind in één geest)? Zelfs intern werd de eenheid bedreigd door de neiging van de bisdommen om een eigen weg op te gaan. Vooral West-Vlamingen leken nogal autonomiegevoelig te zijn, daarin gesteund door bisschop Lamiroy en diocesaan KA-proost Dubois.... Daar kwamen trouwens zoals hoger al geschetst drie sterke figuren met visie aan het stuur van een stevige VKSJ: proost Jozef Lowie, Hélène Barbier en Yvonne Van Maele¹⁰.

1934-1939: Doorbraak en versteviging

Het lustrumjaar 1934-'35 betekende ook voor VKSJ een kans tot reflectie. Na het jubelfeest in juni 1934 te Brussel werd er tijdens de zomer hard gedacht en geschreven over een nieuwe structuur en aanpak die kenmerkend zou zijn voor die nieuwe periode van vijf jaren: de keuze voor 'jeugd'-beweging. Dat betekende totaalopvoeding, medeverantwoordelijkheid, stijlvormen en ontspanningsvormen.

Groepsmeisjes

In oktober 1934 wordt het systeem van groepsmeisjes gepropageerd, waardoor de werking meer gedragen kon worden door de jonge leidsters zelf in hun groepje. Verantwoordelijkheid moest echt bij de leden gelegd worden. De leden worden nu ingedeeld in groepjes van zes à acht meisjes die elk onder leiding van een groepsmeisje een eigen programma afwerken tijdens de vergaderingen: de aanzet geven tot het bespreken van een studiepunt en van actiepunten, kleine actiepuntes uitdenken of aanpakken, ... De daarvoor geselecteerde groepsmeisjes krijgen daarvoor een eigen

'comiteitsvergadering', een vormingsmoment met religieuze verdieping en tips voor technische vaardigheid. Die kernleden worden dus een 'klein apostolaatsterrein' toevertrouwd en worden op die manier erkend of aangesteld tot jonge 'apostelinnen' in hun milieu.

De meisjes mochten met hun leden voor hun groepje een eigen naam, patroonheilige, leuze, lied, vlagje, enz.. bedenken en zelfs een stuk ontspanning organiseren. Proost Lowie, die dit alles uitschreef, zag ook kansen om de groepjes in competitie tegen elkaar te laten spelen of wedstrijden te houden. De taak van het groepsmeisje werd naarmate de jaren 'ernstiger': het moest regelmatig verslag uitbrengen van de werking van haar groepje, moest haar leden discreet volgen en de afwezige leden bezoeken, dagelijks een tientje bidden of de mis volgen voor haar groepje, 'Zonnige Jeugd' volledig uitlezen,.. kortom een voorbeeld van VKSJ'er zijn. Een lijst opdrachten bevatte in 1938 zowat twintig items. Eigenlijk waren zij aspirant-leidsters.

VKSJ wordt jeugdbeweging

Vanaf zomer 1935 konden ook meisjes vanaf 12 jaar lid worden, in voorbereiding op het echte VKSJ-leven. Zij werden dan 'Jong-VKSJ' genoemd¹¹.

Op de studiedagen van augustus 1939 in O.-L.-V.-Waver, VKSJ is dan tien jaar oud, waren ook de kernleden en groepsmeisjes uit alle provincies uitgenodigd. De 950 aanwezigen mochten de start meemaken van een 'gans vernieuwde en verjongde' VKSJ. Ze vernemen ook de officiële nieuwe indeling die van VKSJ een volwaardige jeugdbeweging zou maken met een aangepast programma voor drie leeftijdsgroepen: de aspiranten uit het eerste jaar middelbaar onderwijs die nog niet ingelijfd zijn, de leden van het tweede en derde jaar met een lichter studie- en vormingsprogramma dan vroeger door meer ruimte voor ontspanning, en de leden uit de drie hoogste jaren die het volwaardige programma te verwerken kregen. De programma's voor die activiteiten verschenen meteen al in het VKSJ-bestuursblad dat erop volgde. Ook de nogal stijve gewestvergaderingen zouden voortaan speelser worden en kregen een nieuwe naam: Zonnedagen..

In die evolutie had West-Vlaanderen een opvallend aandeel. Daar werd namelijk zeer snel ingezien dat de activiteiten niet beperkt konden blijven tot studiekringen. De jeugdbewegingsmethodieken konden een verrijking betekenen voor de Katholieke Actie. Daaronder werd verstaan het samen leven in groep, op kamp trekken en spelkaders uitwerken rond de thema's die men wilde aanbrengen. Ook verjonging paste in dat kader. Dit inzicht kwam bij proost Lowie door een studiereis naar Nederland. Hij voelde zich wellicht sterk aangesproken door de aanpak van de Kruisvaartbeweging. Zijn enthousiasme en inspiratie waren niet te stoppen en de ideeën vloeiden zo uit zijn pen. Samen met zijn ploeg gaven ze het groepssysteem vorm. VKSJ is niet enkel voorbereiding op apostolaat, maar apostolaat op zich. Je kunt jongeren niet enkel blijven aanspreken op hun spirituele kern of kerkbewustzijn tijdens studiekringen en bedevaarten en optochten. De meisjes hebben zelf ook iets te bieden en dragen veel talenten in zich. Kernen vormen en verantwoordelijkheid geven, hun vaardigheden ontwikkelen, daar zat veel in. Aan totaalopvoeding doen, jeugdbeweging dus...

Niet alleen Nederland was inspirerend. Ook uit Duitsland werd de mosterd gehaald. Yvonne Van Maele: *"Christine d'Hemptinne, de internationale en nationale leidster van VJVKA, gaf mij rond 1934 een dik boek dat ik moest lezen. Dat was vertaald uit het Duits en ging over jeugdbeweging. In Duitsland bestond dat al en ik moest daarover spreken op de eerste bijeenkomst in Rome in 1934, bij het afsluiten van het H. Jaar, voor al de Katholieke Actie-groepen. Zo leerden we wat jeugdbeweging was: jongeren die op tocht trokken en kampeerden en zo. We hebben ons daaraan geïnspireerd. Zo is dat voor ons begonnen. Vaardigheden, Cultuur, Heemkunde enz. Na Rome hebben we dat uitgewerkt en we zijn er in 1935 ermee begonnen..."*

VKSJ was dus niet de enige die voor die idee gewonnen was. In dezelfde periode is Chiro begonnen als patronagewerking stijl jeugdbeweging en Scouts had die idee al mee van zijn stichter. KSA Oost-Vlaanderen sloeg in 1937 die weg in en het jaar er op KSA West-Vlaanderen, ook na kennismaking met de Kruisvaartmethodiek in Nederland, zij het niet met volle zin van gouvproost Dubois.

Al in 1938 publiceerde proost Lowie een eerste ontwerp van 'Ons Vaardigheidsboekje', In het huldeboekje voor José Lowie schrijft Hélène Barbier acht jaar later daarover: *"Een donderslag voor 't Nationaal Bestuur... un pavé dans le mare aux grenouilles (een steen in de kikkerpoel)! Dàt kon er niet door, neen ... en het regende opwerpen..."*

Maar VKSJ West voerde de nieuwe aanpak toch in. In 1938 werden de eerste proeven rond vaardigheden afgenomen. *"Als ik nu een KSM (Katholiek Studerend Meisje) ontmoet dat fier haar ring vol sieraden laat prijken op haar uniform, dan denk ik: kind, ge weet niet hoeveel werk en moeite, en miserie (ja, miseries) en tegenkanting E.H. Bestuurder te verduren had om U toe te laten Ring- of Kransmeisje te worden".*

Kamperen en jeugdbeweging gaan samen. In 1937 zocht VKSJ een vakantiehuis om kinderen te laten genieten van wat ontspanning in een gezonde omgeving. De zusters van Haverlo in Assebroek stelden hun pensonaat tijdens de vakantie van 1937 en 1938 ter beschikking als 'Zonig Huis' zodat er vormingskampen en vakantiewerking konden doorgaan. Na twee jaar vond het VJVKA (de koepel Vrouwelijk Jeugdverbond voor Katholieke Actie) een nieuwe vaste stek: het kasteel van Wakken dat omgedoopt werd tot 'Mariënhove' en door de bisschop werd gewijd op 14 mei 1939. VKSJ vond er – samen met andere bewegingen - een thuis tot 1947.

Waarmee in 1935 in West al geëxperimenteerd werd, werd in 1939 door de nationale VKSJ gevolgd. De keuze voor jeugdbeweging wordt nu ten volle gevalideerd: vanaf het vakantienummer van 1939 is nu expliciete ruimte voor uitstappen, fietstochten, spelen, zang, vertellingen, toneeltjes, gezellige momenten, tochten, kampvuurmomenten, leute en ontspanning. Praktische tips gaan over fluitsignalen, richtlijnen voor zang- en spelvoorbereiding, tuchtmaatregelen, tips voor picknicks, wandel- en fietstochten, gewestelijke sportwedstrijden, enz...

West-Vlaanderen was VKSJ nationaal eigenlijk al voor door de publicatie van het Vaardigheidsboekje in 1938. Daarin ging proost Lowie nog verder: hij gaf ook tips om te leren omgaan met de moderne technieken (telefoneren, fotograferen) en menselijke belangstellingen (reizen, sport, ehbo, lokaal versieren, reidansen). Dit alles kaderde (nog) in het spelenderwijs bijbrengen van katholieke levenshouding. Liturgische vaardigheden ontbraken zeker niet: bidden, de opbouw van de mis, kerkelijke feesten, missiewerking, ...

Yvonne Van Maele verduidelijkt de visie als volgt: *"Ik denk dat wij toen vooral de klemtoon legden op 'echt kristen zijn', 'wat betekent een gedoopte zijn?' En ook de verantwoordelijkheid die we dragen voor onze broers en zussen: het apostolaat, de Katholieke Actie. Niet alleen religieuzen moesten het geloof verspreiden, maar als leken hadden we ook een verantwoordelijkheid. Dat was nieuw in die tijd! (...) We legden ook de klemtoon op 'we zijn vrouw, we zijn meisjes'. Daar begon ook een nieuw bewustzijn. Ik herinner me 'Meisjes zijn bloemen' van de jezuïet Aerts: die fijnheid, die fijnvrouwelijkheid die we moesten ontwikkelen. (...) Toen we overgingen naar de idee van jeugdbeweging (..) heb ik ook de evolutie meegemaakt naar 'minder wettigheid', naar 'meer naar de liefde'. Als ik een staaltje mag geven: een bepaald boek, 'Les clefs du Royaume', mocht alleen gelezen worden door de leidsters. Waarom? Omdat daar sterk uitkwam dat liefde boven alles stond; dat eens niet naar de zondagsmis gaan minder erg was dan tekortkomen aan de liefde. Dat was een verschuiving! Vroeger werd het offer, de ascese, beklemtoond en nu de liefde! Dat heeft natuurlijk jaren geduurd, maar dat herinner ik me als waarde.. We wilden vorming geven voor het volle leven, om ze voor te bereiden..."*

Dat die vorming en ingesteldheid van de leden ook vruchtbaar was voor de school zelf, lezen we bv. in het Bestuursblad: *“We moeten eerlijk bekennen dat sinds VKSJ in ons Gesticht (= school) methodisch en actief in werking is, er op alle gebied verbetering is gekomen. Er is meer tucht uit plichtsbefef, meer verantwoordelijkheidsgevoel, onderlinge verdraagzaamheid en dienstbetoon en veel min kritiek. Ze zeggen ons gewoonweg en eenvoudig wat ze minder goed vinden. Onze grootsten kijken begeerig uit naar geestelijke leiding, bizonder onze groepsmeisjes, daar ze door VKSJ beter begrijpen dat ze bij hun werk, indien het iets opleveren wil, meer bovennatuurlijk moeten zijn. Wij leidsters (= zusters) hebben er veel werk mee, maar we hebben het ook gemakkelijker, omdat er meer tucht en ijver heerscht. Ze studeeren ook veel liever en beter dan vroeger jaren en beseffen beter wat hun ouders en meesteressen voor hen doen en offeren. We trachten ze ook te interesseeren aan alles wat hun familie en parochie betreft, wat 'n groot tekort is in vele Gestichten...”*¹²

VKSJ'er voor het leven...

Vanaf oktober 1934 kwamen in West, volledig in de stijl van jeugdbeweging, richtlijnen voor het inlijven van nieuwe leden. Dit ritueel maakte duidelijk dat lidmaatschap een serieus engagement inhoudt. De aspiranten werden erop voorbereid tijdens een drietal vergaderingen om de betekenis en de organisatie van de KA en van VKSJ in het bijzonder te leren kennen. Elk meisje werd er persoonlijk over ondervraagd door de ‘eerwaarde bestuurder’ of de zuster-leidster. Eenmaal voorbereid volgde op het feest van Christus Koning (zondag voor de advent) of op 8 december, feest van O.-L.-V.-Onbevlekt, dan het ritueel van de inlijving. Al of niet in het bijzijn van de ouders legden de meisjes in de schoolkapel of een kerk, na het lof (= gebedsdienst) of een groepsmissie, met de hand op de vlag een belofte af en ontvingen ze het VKSJ-kenteken dat voordien gewijd werd.

Wie afstudeerde, verliet uiteraard VKSJ, maar niet de Katholieke Actie. Bij het einde van een werkjaar stuurden de groepsleidsters of -zusters een lijst van de afstuderenden naar het diocesaan secretariaat met eventueel suggesties voor welke volwassenen- of jongerentak van de KA de meisjes het best geschikt waren: KBMJ, VKAJ, BJB, VHVKA... . Een speciale vergadering stimuleerde de VKSJ'ers om na hun humaniora lid te worden van een van die bewegingen. Motiverend waren ook de massadagen waar al die verenigingen samen aanwezig waren en door optochten en vlaggenvertoon de macht uitademden van de Katholieke Actie. Christus had een enorm meisjesleger dat achter hem (of de paus) stond. Daar stapte je niet zomaar uit. Je kon wel veranderen van uniform en vlag. Op 26 juni 1938 vond per bisdom een congres plaats waar duizenden leden samen opstapten, luisterden, scandeerden, baden en zongen. Die grootsheid en de toespraken van o.a. de bisschop moeten indruk gemaakt hebben op de leden.

Door de verjonging, de sympathie voor jeugdbewegingsmethodiek, de doordachte vorming en de verinnerlijkende groepsrituelen was het actieterrein van VKSJ West in 1939 uitgebreid tot 65 afdelingen, goed voor 3.336 leden. Zij maakten 30 % uit van alle VKSJ'ers van Vlaanderen. West was daardoor samen met Oost-Vlaanderen (55 afdelingen, 3.374 leden) de sterkste provincie. Beiden konden vlot samenwerken. Op nationaal vlak waren er 11.692 leden en 215 groepen. Op het einde van de jaren dertig is VKSJ een echte jeugdbeweging geworden en stevig verankerd in bijna alle scholen en in veel parochies. Daarmee wou VKSJ nog sterker mee naar buiten komen, was er niet de inval van Duitsland...

1939-1944: werking tijdens de oorlog en start Roodkapjes

Toen VKSJ in 1939 met veel vertoon haar tienjarig bestaan vierde, zat zij voldoende stevig in het zadel - niet alleen organisatorisch, maar ook qua pedagogische en pastorale visie - om de bezetting, sinds mei 1940, te doorstaan. Het lijkt er op dat er ondanks of zelfs door het verbod om als

katholieke jeugdbewegingen zichtbaar in uniform actief te zijn, VKSJ sterker is geworden. Binnen de muren van een instituut werd het uniform wél gedragen. Het gerucht dat ledenlijsten zouden opgevraagd worden, leidde er wel toe dat in de meeste diocesane VKSJ-secretariaten veel documenten vernietigd werden vanuit de gedachte *'we voelen ons niet direct tot martelaar geroepen; wat er niet is, is er niet'*. Dit is voor de latere historicus natuurlijk niet zo aangenaam.

Officieel moest een jeugdbeweging via de proost als contactpersoon bij de bezetter elke activiteit aanvragen, zelfs welke liederen zouden gezongen worden. Officieel moesten brochures en ledenbladen vooraf de censuur passeren. In realiteit werd dit deels opgevolgd, maar werd ook veel verzwegen. Er circuleerden ook gestencilde berichten. Wat niet weet, niet deert. Die halve clandestiniteit smeedde uiteraard verbondenheid. Wat de bezetter tijdens die 'besloten periode' onder ogen kreeg, bestond uit vrome retraiteprogramma's, religieuze teksten en liederen, godsdienstige jaarthema's, .. een domein dat hij liever ongemoeid liet.

Het jaar 1941-'42 stond bv. onder het motto 'Jong Leven' en had als ondertitels 'Jeugd, deugd, vreugd.' Het godsdienstige vormingsprogramma behandelde parochie en gezin, 'de grote Onbekende', 'de weinig Beminde', parochieleven is gezinsleven, parochiedienst is gezinsdienst. Het jaar 1942-'43 had het over 'De H. Mis in leer en leven' met voor elke maand één aspect van de eucharistie en wachtwoorden rond trouw en 1943-'44 over 'Wij gedoopten', dat een jaar lang de puntjes van de VKSJ-wet volgde. Niet bepaald voer voor militaire of politieke censuur...

De aandacht voor deze items was nog een gevolg van de inspraak die de leden hadden tijdens de congresdagen van augustus 1939. Toen werd onverwacht duidelijk dat veel meisjes moeite hadden om te geloven zoals verwacht werd. Dit 'probleem van O.-L.-Vrouw-Waver' hield in dat het geloof dat men beleed, niet werd ervaren als 'een eigen' geloof, maar een opgelegd geloof. De gesprekken getuigden van een eerlijk zoeken, een confrontatie met de wereld en de media, de toen dreigende oorlog, vragen rond geloof en persoonlijk geluk.. *"Dit probleem werd door de KS-meisjes zelf, zoo maar in 't openbaar geworpen, voor al wie het hooren wou en vooral wie de jeugd eenigermate begrijpt: en dat is het geloofsleven bij onze moderne meisjes. (...) Wij hebben achteraf al die opmerkingen (het waren eigenlijk zoo verstandige en zoo moeilijke vragen) opgeteekend en we bewaren ze voor hen die ongeloovig zouden staan tegenover de crisis die onze moderne menschen doormaken in hun gemoeds- en geloofsleven. Want zulke menschen bewijzen dat ze de jeugd niet kennen of begrijpen en aldus niet begenadigd zijn om haar te leiden"*¹³

De proosten en diocesane leidsters waren duidelijk niet doof voor wat aan de basis leefde en speelden er gemeend op in door de programma's.

VKSJ werkte tijdens de oorlog dus uit wat tijdens de studiedagen van 1939 was voorgesteld door de leiding en gevraagd door de leden. Ook de kans tot verjonging werd ernstig genomen en opnieuw nam West daarin het voortouw. Vanaf 1941 mogen daar bv. al kinderen vanaf acht jaar de gelederen vervoegen. Over die Roodkapjeswerking en de nationale uitwerking in 1942 lees je meer in een apart hoofdstuk.

Om dit alles door te geven en in te oefenen werden net zoals voor de oorlog provinciale studieweeken en -dagen georganiseerd waarop de leidsters en zusters inspraak hadden in de organisatie van de beweging. De diocesane studiedag van West kreeg in 1941-'42, ondanks de oorlog, zonder grote problemen 260 deelnemers bijeen. De studieweeken gingen door tijdens de zomer in bv. Tielt of de Maricolen in Brugge. Dan werd het werkplan voor het nieuwe werkjaar doorgegeven. Daarnaast waren ook studiedagen voor schoolleidsters en parochiale leidsters, organiseerde VKSJ haar gewestelijke Zonnedagen en kon ze zonder censuurproblemen en papierschaarste ook brochures uitgeven om de jeugdbewegingsmethodiek door te voeren: het Aspirantenboekje, het Schildboekje, het Ringboekje, ...

Door die gewijzigde methodiek en verjonging bereikte VKSJ een ruimer publiek en kreeg ze voet in steeds meer scholen en in toenemende mate ook in parochies zonder middelbare scholen. In heel Vlaanderen was VKSJ in 1941 actief in 165 afdelingen (9.859 leden), in 1942 in 189 (10.995) en in 1943 in 221 (13.305).

VKSJ West telde 62 afdelingen in 1942. De Roodkapjes waren toen nog maar pas gestart. Een factor die zeker meespeelde bij die bloei waren de oorlogsomstandigheden zelf die ouders gemakkelijker aanzetten om hun kinderen toe te vertrouwen aan een betrouwbare kerkelijke beweging waar vorming, animatie en solidariteit troef waren.

VKSJ zag sociale inzet ook als een vorm van apostolaat. Acties voor vluchtelingen, 'weggevoerden', 'arbeiders op den vreemde', 'geteisterde gezinnen' of 'kinderen van krijgsgevangenen' waren een trouw antwoord op de oproep van de bisschoppen. VKSJ'ers en Roodkapjes konden helpen in klinieken, bij het ophalen van kleren, voedsel, spelletjes, lectuur en rookgerief, maar ook na bombardementen en bij Katholiek Huishoudelijk Hulpbetoon. Die verbreding vergrootte ook de kans voor de apostolische functie van de leden voor de toekomst van Kerk en maatschappij.

Examens bij VKSJ

Door het opzetten van een kernwerking werden groepsleidsters en andere verantwoordelijken samengebracht voor verdiepende vorming. Om een graad binnen de beweging te halen of aanvaard te worden als lid, moesten de leden bewijzen dat ze de beweging voldoende kennen. Geheel in de stijl van de tijd van de catechismus, werden ze daarover ondervraagd door de proost of een leidster. Yvonne Van Maele herinnert zich: *"Ze (= de leden uit Tielt) kwamen dan bij mij aan huis om dat examen af te leggen. Ik vond dat eigenlijk niet zo goed. Ze moesten bijvoorbeeld een formule opzeggen als antwoord op de vraag 'wat is Katholieke Actie?': 'deelnemen aan het hiërarchisch apostolaat van de kerk'. Ze leerden dat gewoon vanbuiten en verstonden waarschijnlijk niet wat ze zeiden... Ik had er altijd compassie mee! (lacht)"*.

Roberte Verhelle herinnert zich *"Meestal deed ik dat 's avonds tijdens studiedagen of kampen. Er waren theoretische (algemene) vragen over de K.A. en dan een gesprekje om te kijken voor welke vaardigheid ze kozen (of dienden). Ik ging meestal vlug over tot dat gesprekje (lacht). Die Vaardigheden en examens waren voor meisjes die afstudeerden in het middelbaar en toch in VKSJ wilden blijven, bijv. als parochieleidster. Meneer Lowie had daar in 1938 een boekje voor geschreven: het Vaardigheidsboekje."*

1944-1949: nieuwe werkmethoden

Het einde van de oorlog, september 1944, betekende op veel vlakken vernieuwing voor de samenleving. 'Wij herbouwen het land' kreeg ook een meer diepzinnige betekenis. De mentaliteit bij jeugd en volwassenen was grondig gewijzigd en minder volgzaam geworden.

Schild-, Ring- en Kransmeisjes ¹⁴

VKSJ kwam uit de oorlog als een jeugdbeweging met duidelijk onderscheiden leeftijdsgroepen met een aangepaste werking: de Roodkapjes sinds 1942, de 'voor-VKSJ' en de 'echte' VKSJ. Bij de voor-VKSJ moest de methodiek echter nog beter aansluiten bij de leeftijd. Daarvoor diende de werking 'schild-ring-krans'. In het eerste jaar middelbaar werd een lid 'aspirante'. Na enkele maanden voorbereiding werd ze, bv. op 8 december, ingelijfd als 'Schildmeisje'. Ze bewees eerst dat ze de wet, groet, symbolen en kentekens kende, de bewegingsgebeden en -liederen kon opzeggen, de fluitsignalen kon gehoorzamen, de structuur en organisatie van VKSJ kende, het jaarprogramma begreep en het leven van paus Pius XI - de paus van de Katholieke Actie - kon vertellen. Na een beloftewoord kreeg zij een stoffen schildje. Vanaf dan startte de inoefening van proeven die in het

Schildboekje stonden. In het tweede jaar bereidde het Schildmeisje zich voor op de rang van Ringmeisje en het derde jaar werd ze Kransmeisje. Kransmeisjes kozen een bepaalde dienst om zich te specialiseren in een vaardigheid en zo voor de lokale groep te dienste te kunnen staan. Bij elke geslaagde proef kreeg ze een gekleurd vilten ruitje of 'edelsteentje': wit, geel, blauw, groen, rood... Die ruitjes vormden samen een diamant op de stoffen ring. Op het einde van het derde jaar kreeg het VKSJ-lid, ondertussen 15 jaar geworden, een echte zilveren ring met de inscriptie: 'Hou ende trou'.

De proeven bereikten een ruim spectrum van terreinen, zoals het totaalopvoeding betaamt. De 'Rond-de-Heerdproeven' waren gericht op familiekunde: bv. feesten vieren, aan een familieboek en stamboom werken, zelfkook, verbandkistje maken, omgangsvormen. De heemproef schreef opdrachten voor i.v.m. de plaatselijke geschiedenis, weldoeners, (Vlaamse) beroemdheden, gebruiken en folklore. De Pius XI-groep adviseerde een quiz te organiseren rond het leven en de betekenis van deze paus, zijn voornaamste encyclieken inbegrepen. Voor de oudere meisjes was de VKSJ-proef gericht op de Katholieke Actie: uitdieping van de VKSJ-wet, kennis van de kerkelijke feestdagen en missiewerking en de Kerk. De jeugdbewegingsproef integreerde eigenlijk meerdere diensten en vaardigheden: kinderwerken om je te kunnen inzetten bij de Roodkapjes, erfacht rond heemkunde, natuurkennis- en beleving (bv. herbarium), handigheid (crea, ehbo, huishoudelijke klusjes, ..).

Dienstenwerking

Voor al die vaardigheden dachten vrijwilligers gewenste vaardigheden en de nodige vorming uit. Vooral de Dienst voor Ontspanning (lichamelijke opvoeding, sport, volksdans, zang, openluchtlevens, spel, uitstappen, fietstochten..) zou zich met de jaren sterker profileren. Sommige vaardigheden, vooral de 'serieuze' en individuele, verdwenen vrij snel uit het verwachte curriculum dat een lid moest doorlopen. De groepsgerichte vaardigheden overleefden en kwamen in het bestuursblad '*Werk en Vorder*', vanaf 1947(?) steeds uitvoeriger aan bod. Zij maakten ook deel uit van het programma van de diocesane en gewestelijke trainingdagen, dienstendagen of dienstenkampen. Die dienstenkampen gingen door tijdens de paasvakantie in Kroonhove (Oostkamp) en nadien Mariëndale (Roeselare). In latere jaren komen ook heuse toernooien rond creatieve vaardigheden (toneel, zang, ...) en sport.

Een bijzondere dienst was de missiewerking. Omdat Jozef Lowie ook diocesaan proost was voor de Missiewerking, kon het niet anders dan dat VKSJ ook aandacht had voor de missiedienst en dat dit in de tijdschriften uitvoerig een plaats kreeg. Oktober was dé uitgelezen maand daarvoor. Het is dan ook niet te verwonderen dat de missiekampen van VKSJ vanuit West-Vlaanderen gecoördineerd werden. de Dienst Missie-actie van VKSJ, met als adres Kastanjeboomstraat 16, Brugge, organiseerde zo'n 'herenigingskamp' speciaal voor KS-meisjes die 'daadwerkelijk in dienst komen te staan van de missie-actie en ten minste 16 jaar oud zijn'. Die van 1948 ging bv. door in het 'Zonnig Huis' in Haverloo te Assebroek, maar die van augustus 1949 en 1952 in Chevetogne. Dat laatste heette 'Herenigingskamp' omwille van de toenmalige oecumenische gesprekken tussen orthodoxen en katholieken.

Het valt op hoe sterk deze richtlijnen op plaatselijk vlak werden uitgevoerd. Het principe van zelfstandigheid, medeverantwoordelijkheid, totaalopvoeding, kleine proefjes en opdrachtjes, de afwisseling van religieuze, creatieve, sociale en lichamelijke vorming sloeg aan. In 1946 werd dat als volgt verantwoord: "Om haar doel te bereiken gebruikt VKSJ het groot opvoedend middel van de jeugdbeweging, d.w.z. dat we zooveel mogelijk actief optreden en de beweging zelf dragen. Die zelfwerkzaamheid is ook essentieel aan ons K.A.-werk: we moeten fier zijn te leren actief optreden voor Gods Kerk. Daartoe is onmisbaar de VKSJ-geest, die de geest is van Trouwe aan Kristus' Kerk, hard en volk!"

Op 1 juni 1947 had in Kortrijk een Mariadag plaats. 'De blauwe jeugd ten goudag' om O.-L.-Vrouwke van Groeninghe te vieren, om de dringende boodschap van O.-L.-V. van Fatima te vernemen en... om officieel dankbaar afscheid te nemen van diocesaan leidster Yvonne Van Maele. De meisjes moesten in perfect, maar sober uniform zijn: enkel het kenteken en het sterretje voor de Sterre meisjes. De groepen moesten hun afdelingsvlag, wimpels en een bloemenkorf bij hebben om te schenken aan Maria in de nieuwe kapel van O.L.V. van Groeninghe. VKSJ erkende het waardevolle werk dat Yvonne voor de beweging had gedaan door een vlaggenparade, een dankliedje en een huldenummer. Het jaar voordien ontving proost Jozef Lowie ook al hulde n.a.v. zijn vijfentwintig jaar priesterschap. Twee pilaren werden even in de spotlichten geplaatst.

De opvolging van Yvonne liep niet van een leien dakje. Twee nieuwe diocesane leidsters, Annemarie Billiet en Josée Dilis, moesten telkens wegens ziekte al na een jaar ontslag nemen. We zijn dan al Allerheiligen 1948. Proost Lowie deed dan maar beroep op diocesaan Roodkapjesleidster Antoinette Batsleer om te depaneren en er dus ook de werking voor de oudsten erbij te nemen. Door omstandigheden duurde die dubbele job twee jaren, niet de ideale positie om te investeren in veel denkwerk.

1949-1954: groots en verdiepend

In 1948-'49 had VKSJ West meer dan 70 schoolafdelingen en was ze tijdens de vakanties actief in zowat 250 parochies. Officieel waren 4.500 leden ingeschreven, Roodkapjes en VKSJ-meisjes samen. VKSJ had in heel Vlaanderen 15.000 leden, wat betekent dat West er bijna een derde van had. Het jaarthema was toen 'Vrouwen van morgen, trouw aan Kerk, Haard en Volk'...

"In onze tijd was groepsstijl buitengewoon belangrijk", getuigt Antoinette Batsleer.

Massamanifestaties met optochten in perfect uniform, met veel vlaggenvertoon en wimpels benadrukten de massabeweging die VKSJ was geworden. Tijdens de nationale dagen en de gouddagen werd de gaststad telkens geconfronteerd met duizenden defilerende meisjes die indruk maakten door hun aantal en stijl. In 1949 kwam VKSJ met 15.000 leden samen te Brussel. De grote massa, het piekfijne uniform en de discipline getuigden van een sterke inhoudelijke kracht. Het was een hoogtepunt in de werking van de beweging. De gouddag in Brugge op 30 april van het heilig jaar 1950, met meer dan 3.000, werd in het gouddagboekje een 'wapenschouw' genoemd, een voorafbeelding van de bedevaart naar Rome die in de zomer zou plaats hebben. Tijdens de mis in de kathedraal werd een nieuwe VKSJ-vlag gewijd "*opdat*", zo schrijft proost Lowie in het gouddagboekje, "*we meisjes krijgen die zelf zijn als een vlag. In onze optocht zullen we, onze strijdvlagen voorop, fier getuigen voor ons ideaal.*"

In groepen van 50 passeerde de lichtblauwe jeugd voor de tribune met o.a. bisschop, burgemeester en gouverneur. Op de burg werd VKSJ gezegend met de relikwie van het Heilig Bloed en toegewijd aan Maria. De nieuwe vlag werd officieel gehesen en gegroet. Daarna volgde een jubelspel in de schouwburg: VKSJ bestond twintig jaar!

De volgende gouddagen verliepen in dezelfde stijl. "*Wellicht in de hand gewerkt door de oorlog wilden wij, zonder overdrijven, ook het Vlaamse benadrukken. Dat kwam sterk naar voor in de groepsstijl. Tijdens de formaties zongen we het jeugdlied, de nationale hymne, de Vlaamse Leeuw en zeker ook het hiërarchisch 'eviva Pio Duodecimo (Leve Pius XII)',* aldus Antoinette.

De drang naar grootse manifestaties uitte zich in allerlei massale initiatieven zoals o.a. de nationale Lourdesbedevaart van augustus 1951 en de Romereis van 1950.

"We waren ook een zeer sterk en strikt hiërarchisch gebonden beweging", herinnert Antoinette zich. "*Het zat in de 'formule' die we telkens opnieuw citeerden. De leiding ging eigenlijk uit van de*

proosten. Zij bepaalden de tendensen, hetgeen waarnaar gestreefd werd... en wij deden het vele concrete en praktische werk. We deden wel méé aan het denkwerk, maar het moest toch in de lijn van..." Jozef Lowie stond als proost van het eerste uur nog aan het stuur, tot aan zijn ontslag in 1952. De diocesane leidsters waren puur vrijwilligsters die al hun vrije tijd investeerden in hun beweging.

Kernleden

Jozef Lowie wordt in 1952 opgevolgd door Joseph Devlieghere. Christianne Staessens was sinds 1951 de eerste diocesaal leidster die daarvoor vrijgesteld en dus bezoldigd werd. *"Ik kreeg een formidabel cadeau: VKSJ was prachtig, had volle werking, stijl, een goede geest... Het was een heel schone opdracht die ik kreeg. De beweging was in volle bloei, massaal, goed gestructureerd, volwassen geworden. We hebben wel de schild-ring-kranswerking wat laten vallen omdat veel aandacht ging naar de Kernwerking. Dat was wat mij in die vijf jaar het meest opviel: het ontstaan en de vorming van kernleden, dus gewone leden met een speciale werking. We zijn in 1951-'52 alle scholen gaan bezoeken om daarover te spreken. Dat is geleidelijk aan gegroeid en na twee jaar hadden we een kern van 200 à 250 kernleden. Dat was formidabel! Wat die mensen op zich namen van religieus leven, dagelijkse mis, werking, studiedagen, lectuur, ...! Ze hadden een speciaal kenteken en waren zelf een formidabel teken in die periode. We werkten zeer sterk op het religieus leven en hadden de grote jaren van roepingen uit VKSJ! Niet zozeer contemplatieve zusters, maar tientallen actieve religieuzen..."*

Er was dus een verschuiving merkbaar op vlak van apostolaat. Die ademde geen veroveringsgeest meer uit, maar richtte zich op het getuigenis door gewoon gelovig te zijn in je milieu. De bekommernis ging uit naar het vestigen van het Rijk Gods door persoonlijke getuigenis. Geloof mocht niet iets zijn dat je erfde van je ouders en dus onnadenkend onderhield, maar werd gezien als een persoonlijk engagement. Dit vroeg uitwisseling van gedachten, reflectie, persoonlijke verdieping. Geloven is als een bedevaart: je bent op weg. Een idee die we tien jaar later in het concilie sterk zullen horen doorklinken.

Dat op weg zijn kwam o.a. tot uiting in de jaarthema's 'Kinderen van het licht' (1952-'53), 'Waag de tocht' (1953-'54), 'Pelgrims der Liefde' (1954-'55), 'Gods volk groeit' (1955-'56)...

Bij veel leden uit die periode heeft vooral de 'Tocht naar de Hoge Vrouwe' prent geslagen. In voorbereiding op de Lourdesbedevaart van de zomer van 1954 om daar Maria te danken voor 25 jaar VKSJ, zou vanaf eind 1953 in elk diocees een Mariabeeldje rondreizen van afdeling naar afdeling. Voor West was dat een wassen beeldje met een blauwe mantel waarin het VKSJ-schildje was geborduurd. Zowel Roodkapjes als VKSJ'ers stonden op een afgesproken moment telkens klaar aan de parochiegrens om het beeldje te ontvangen van de vorige afdeling en in processie naar de eigen school of parochiekerk te brengen. Daar kreeg het een speciale plaats en werd een gebedsviering gehouden. Uiteindelijk reisde het beeldje op zondag 16 mei 1954 naar Brussel waar het samen met die van drie andere bisdommen in processie werd binnengedragen in de basiliek van Koekelberg waar de kardinaal Van Roey meevierde voor het zilveren jubileum van VKSJ. 12.000 VKSJ'ers stapten nadien door de stad. Tijdens de zomer kreeg het op weg naar Lourdes een speciaal compartiment in de trein. 2.500 meisjes uit VKSJ, waaronder 4 Roodkapjes, beleefden er intense dagen in het bedevaartsoord.

Nationaal leidster Mia Cool relativeerde in *Zonnige Jeugd* het effect van zo'n massa-evenementen: *"Ik vraag aan O.-L.-Vrouw maar één ding: dat het stralende beeld dat wij die dag aan de buitenwereld hebben pogen te geven, echt moge zijn. Geen oogverblindende, geen bombast, geen schijn, maar werkelijkheid. En elk van ons, van de oudste tot de jongste VKSJ'er, is daarvoor een stuk verantwoordelijk."*¹⁵

Deze vondst, een beeldje laten rondreizen van afdeling naar afdeling, gaf samen met de grootse dagen en reizen aan de VKSJ-leden een sterk besef van groepsverbondenheid. VKSJ is iets om fier op te zijn. Volgens een radio-interview van toen was negentig procent van de leerlingen van katholieke scholen lid van VKSJ. *“Er was daar niets anders”,* verklaart Myriam Flamey, die in 1956 Christiane Staessens opvolgde, *“de jeugdbeweging in de scholen wàs VKSJ. Maar daarnaast was er ook de sterke vakantiewerking op gewestelijk vlak. Dat gewest nam de vakantiewerking over van kleine parochies die kampten met leidstertekort”.*

1955-1960: Sociale actie ¹⁶

Halverwege de jaren vijftig merkte VKSJ dat een jaarthema, mits sterk en aantrekkelijk uitgewerkt, een sterk effect heeft. Dat hadden de ‘tocht naar de Hoge Vrouwe’ en het jubileumjaar aangetoond. Het jaar 1955-'56 zou het jaar van de sociale inzet worden. Elk diocees mocht zelf een project kiezen. Zo zouden de Limburgse afdelingen zich inzetten in verpauperde mijnwerkerswijken. Het VJVKA van het bisdom Brugge kampte dat jaar met een financiële uitdaging door de aankoop van een hoevesite in Roeselare om dat om te bouwen tot het kamp- en vormingshuis Mariëndale. VKSJ West zou dit als haar sociale actie nemen. Elke West-Vlaamse VKSJ-groep kon in 1956 één of meerdere van de 27 kamertjes aankleden met gordijntjes, beddengoed, schilderwerken. Omdat het VKSJ-secretariaat naar daar verhuisde, zag zij het huis graag als ‘haar heem’, hoewel de meeste vrouwelijke KA-groepen er hun vormingsdagen en secretariaat hadden.

Sociale acties

Parallel met de wisseling van de wacht op nationaal niveau - in 1957 wordt de charismatische visionair Gust Van Haegenborgh nationaal proost (1957-1967) en de geïnspireerde Mariette Fillet nationaal leidster (1957-1966) - wordt vanuit Brussel VKSJ herdacht en meer bijdetijds gebracht. Dit had uiteraard ook effect op de werking in West-Vlaanderen, waar in die periode Myriam Flamey (1956-1961) en proost Cyriel De Vlieghe (1952-1968) de beweging helpen vernieuwen.

De Hongaarse actie van 1957 was de volgende en echte sociale actie. Myriam Flamey blikte daar fier op terug: *“Er waren Hongaarse studenten gevlucht (na de opstand in 1956) en wij stelden met VKSJ een huis in Sint-Niklaas helemaal op punt. We trokken naar ginder om te schilderen, om bedden te verzetten, om alles in orde te brengen tegen dat de vluchtelingen overkwamen. De VKSJ van West-Vlaanderen heeft daar zeer veel voor gedaan: we hebben toen koekjes gegeten tot we groen waren!”* Cécile Rapol herinnert zich dat ze wild enthousiast werden na de oproep van pater Mussly om de Hongaarse vluchtelingen in ons land te helpen: *“11 november werd in Roeselare een dag van grootse actie. Al de leden van VKSJ werden gemobiliseerd. Er daagden een 200-tal op. Vrachtwagens van een vervoermaatschappij stonden gratis ter beschikking. Reeds weken vooraf was de actie aangekondigd. De start was geweldig: met grote wasmanden gingen de meisjes van deur tot deur. De vrachtwagens waren in geen tijd gevuld en moesten geleegd worden in de grote zaal van Mariëndale. 'n Berg voedingswaren en klederen was het resultaat van een dag 'leuren'. Het aantal uren dat nadien geklopt werd om alles te sorteren is niet meer te achterhalen. De oude vodden deden we voor een goeie stuiver van de hand. Al het bruikbare materiaal en voedingswaren vonden hun weg naar Sint-Niklaas. Met enkele VKS'ers uit de leiding en Myriam reden we achter met de auto van het diocees, een oude Panhard die geen 50 km kon rijden zonder panne... In Sint-Niklaas werden we met open armen ontvangen door de verantwoordelijken en de vluchtelingen.”¹⁷*

“Dan hadden we ook de zieken- en gehandicaptenzorg. We zijn begonnen met zogenaamde ziekenactie, maar het ging eigenlijk om kinderen met een beperking. Die werden ingeschakeld in de werking van de parochie- en schoolafdelingen. Iedere groep had een ziek of gehandicapt kind. Hieruit groeiden de Zonnewijzers”, aldus Myriam Flamey.

Vreugde- en Gouwdagen

In de gewone werking leefde de vaardigheidswerking verder. Tijdens VKSJ-vreugdedagen werden de leden uitgedaagd hun vaardigheden te bewijzen tijdens tornooien voor volksdans, vendelzwaaien, zang en orkest, spel en ritmische oefeningen, volledig in de KA-stijl telkens voorafgegaan door een aangepast gebed... Dit was bv. zo in Ieper op 15 mei 1955. VKSJ West vierde toen tijdens haar gouwdag 25 jaar, een jaar na het nationale feest in Brussel. In Ieper toonde West met vlaggen defilerende meisjes aan de bevolking welke massale en stijlvolle jeugdbeweging VKSJ was geworden. Er waren toen om en bij de 55 afdelingen. Ook de pedagogische dagen voor de zusters- en lekenleidsters kenden nog veel bijval. Die van april 1955 had 'de pelgrimerende Kerk' als thema en ging door in het Sint-Andreasinstituut te Brugge.

Naast de vernieuwing werd ook traditie doorgegeven. De rituelen van de beginjaren vijftig bleven bestaan: het beloftewoord op de vlag tijdens het inlijvingsritueel, het hijsen en strijken van de vlag tijdens een formatie bij de start van een activiteit, een kampdag of zelfs gouwdag, de optochten, ... Enkel de wacht bij de vlag lijkt dan verdwenen en in 1957 worden de schild-ring-kransproeven van Jong-VKSJ officieel vervangen door aangepaste vormen. Zij worden beschreven in een nieuwe brochure voor inlijving en vorming.

1960-1964: eigentijdse vernieuwing

De diocesane vrijgestelden Ann Brasseur (1960-'63), Huguette Vermeersch (1963-1966), Lena Christiaens (1961-1962) en Lydia Michielssens (1962-1964) mogen de vernieuwing mee realiseren. Mondigheid, creativiteit en een nieuwe manier van omgaan met de Bijbel weerspiegelen de vernieuwende geest van de jaren zestig, waarvan het Tweede Vaticaans Concilie een sterke tenor was. Zij lieten niet na om er een West-Vlaams tintje aan te geven... Zo voelden ze dat toch aan toen ze eigen initiatieven namen.

Ann Brasseur onthoudt van haar periode dat proost De Vlieghe hen telkens stimuleerde om soms wat meer of wat anders te doen dan wat nationaal voorstelde, eigen sporen te kiezen, *"of de schijn te wekken dat we het zelf wel konden"*. Opvallend was hoe hij de diocesane leiding er op uit stuurde om zich te laten vormen en beter de wereld van de jongere te begrijpen. Telkens opnieuw waren zij verrast van zijn vernieuwende visie die zij niet echt zagen matchen met zijn persoon. Toch durfde hij de uitdagingen ook zelf aan.

"Ik denk bv. aan een weekend rond kleinkunst.¹⁸ Tot onze verbazing stimuleerde proost De Vlieghe ons om in contact te komen met wat er zoal leefde bij die opkomende kleinkunstwereld. Wij hoorden op BRT 1 'De charme van het chanson' en met deze nieuwe hype wilden we ook de Vlaamse luisterliederen verkennen. Het KVHV (Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond) richtte in 1963 bv. 'Kunsteiland' in en we mochten met sponsoring uit de diocesane kas zomaar een weekend 'luisterlied' volgen in Brussel. We werden er overrompeld door het Vlaamse Chanson en wilden gretig allerlei teksten en platen verkennen. Thuis gekomen en vol van dit Zazo-weekend kreeg ik de opdracht van proost De Vlieghe om allerlei jeugdblaadjes uit te pluizen om zo de idolenwereld van de VKS'ers beter te begrijpen. Dit kwam zelfs in Zonnige Jeugd. Zo contacteerden we bv. ook de priester Valère Cools uit Harelbeke, die ook proost werd van de kernleden van 't Kortrijkse. Hij was een goed kenner van kleinkunst. Met een goed uitgebouwde installatie en een grote verzameling kleinkunsthouders trok hij nadien naar de VKSJ-afdelingen van West Vlaanderen. Hij kon met heel veel animo, humor en zijn typisch brede gebaren zowel jong-VKSJ als VKSJ boeien voor zijn hobby: het luisterlied en het Franse chanson. Hij deed dit ook vaak op leidstersvorming, levet-sconedagen, weekends en kernledenkampen."

Eigenlijk paste dit volledig in wat VKSJ nationaal al in 1960-'61 propageerde via het jaarthema 'Scheppend Nieuw' en 'Nieuwe kansen'. In VKSJ kwam vorming binnen op vlak van manuele, verbale, muzikale en expressieve creativiteit... Deze kansen werden met de nieuwe stroming van Gust Bal en Eva Gerretsen in de Katholieke Actie gedompeld. Gust Van Haegenborgh was bv. zodanig onder de indruk van de jonge chanssonnière Marie Claire Pichaud dat zij werd gecontacteerd voor optredens bij het VKSJ-publiek in het najaar van 1961 in Antwerpen, Brussel, Mechelen en Brugge (3 december).

Ann Brasseur: *"Een ander voorbeeld van die verrassende ideeën van onze proost is de deelname aan de training in groepsrelaties die de nieuwkomers van de diocesane leiding eind januari 1963 mochten volgen in Nederland"*¹⁹, herinnert Ann Brasseur zich. *"Lydia Michielssens en ikzelf sprongen onderweg naar Hilversum eerst eens bij Gust Van Haegenborgh binnen om onze verwondering met hem te delen dat wij precies door onze proost De Vlieghe deze cursus mochten volgen. We wilden de band met het nationaal bestuur als ondersteuning namelijk aanhouden. Het werd een deugddoend nachtgesprek met Gust, nadat we bij de familie Van Haegenborgh een lekker avondmaal kregen. Hij steunde het initiatief ten volle. Ook Andrea Allemeersch en proost De Vieghe volgden het vormingsweekend. Tijdens de training voelden we ons aanvankelijk onwennig, zeker als West-Vlamingen tussen die mondige Nederlanders. Achteraf bleek hoe bijzonder interessant en deugddoend die driedaagse was geweest. Thuis gekomen werd er geen evaluatie gehouden in de diocesane vergadering, maar we mochten wel meedelen dat we die training hadden doorgemaakt, en we probeerden toch de luisterinterpretatie en spreekvaardigheden toe te passen. We zouden zelfs de proosten en de zuster-leidsters samenroepen en ook hen laten delen in onze 'training in groepsrelaties' en ook met hen even wat trainingsmomentjes laten ervaren. Wellicht zal er iets veranderd zijn in onze manier van vergaderen."*

Révision de vie

In de jaarprogramma's voor de oudste leden is nog een nieuwe inspiratie merkbaar die door Gust Van Haegenborg sterk wordt voorop geschoven: die van terugblik of 'révision de vie'. De realiteit van het concrete leven analyseren, daarover reflecteren vanuit het evangelie en daaraan actie koppelen paste de Cardijnse methode van 'zien-oordelen-handelen' toe in VKSJ.

De jaarthema's sloten naadloos aan bij de snelle evolutie van de wereld: 'er zijn geen grenzen meer' (1956-'57), 'Type 58; over kristene persoonlijkheid' (1957-'58 of het Expojaar waarin VKSJ nadacht over het type christelijke vrouw dat de moderne wereld nodig heeft), 'Samen kristen studentin in de wereld van nu' (1959-'60, de aankondiging van paus Johannes XXIII via een concilie de Kerk bij de tijd te brengen), 'Scheppend nieuw' (1960-'61), 'want de kerk is een feest' (1961-'62, start van het Vaticaanse concilie), 'alles in gesprek' (1962-'63).

De vernieuwing in de Kerk was ook merkbaar in de frisse, aansprekende liturgische vieringen tijdens de grote VKSJ-manifestaties. Dit kreeg niet alleen zijn weerslag op de plaatselijke vieringen, maar werd ook opgemerkt door de nationale TV-zender die tussen 1962 en 1968 elk jaar aan VKSJ vroeg om een tv-mis te verzorgen.

Op vlak van de apostolische bekommernis voor het eigen klassenmilieu werd dat bv. peilen naar de mentaliteit van de medeleerlingen, positieve beïnvloeding vanuit een evangelische geest, zelf klasseninitiatieven organiseren,... bezielde door en gericht naar een bewuste verbondenheid met de Heer Jezus.

Alles in gesprek

Er wordt in die jaren veel nagedacht en gediscuteerd tijdens denkdagen en studieweken. Centraal staat het aansluiten bij de interessewereld van de meisjes. In 1962 verschijnt een nieuwe VKSJ-wet voor de leden. In 1962-'63 is 'alles in gesprek'. Valse en echte waarden worden van elkaar

onderscheiden op het vlak van chansons, feestjes, lectuur, examen en jeugdbeweging. Later is er ook een programma rond de vraag 'hoever reikt je horizon?'. Gesprekken zijn er ook tijdens de **studentinnentochten** die vanaf 1960 de oudste leden elk jaar letterlijk op weg zet om zich te vormen via uitwisseling van meningen met elkaar en het evangelie. Deze gesprekstochten worden per diocees georganiseerd. Zij groeien uit tot massamanifestaties waarop ook niet-VKSJ-leden welkom zijn. Onderweg krijgen de groepjes gespreksthema's rond bv 'samen op weg', 'eenzaamheid', 'Eva voor de spiegel', 'ons gezin: een verre toekomst', 'gezag-gehoorzaamheid-vrijheid'; 'gastvrijheid'.

Jim-Sim-Kim

Denk- en studiewerk rond de leeftijdsindeling resulteert in een nieuwe visie. Het jaarthema van 1963-'64 was: 'Ik wil dat het je goed gaat. Dag vreugde!', want VKSJ bestaat 35 jaar. Op 19 april 1964 wordt tijdens de jubellanddag in Antwerpen, tot grote verrassing van de 20.680 aanwezigen, letterlijk een aparte tak voor 15-16-jarigen gedoopt. Dit gebeurt op een boot op de Schelde tijdens het feest 35 jaar VKSJ. De milieuwerking blijft belangrijk, maar moet aangepast worden aan de specifieke leeftijdsgroepen. Voor het eerst horen VKSJ'ers van nieuwe leeftijdsgroepen met een echte, eigen naam. Niet langer Jong-VKSJ en VKSJ, maar een opsplitsing in Jim (Jong-in-Milieu) voor de 12-14-jarigen, Sim (Samen-in-Milieu) voor de 14-16-jarigen en Kim (Kristen in Milieu) voor de plus-16-jarigen. Ze krijgen een eigen tijdschrift: 'Jong' voor de Jimmers, 'Samen' voor de Simmers en 'Bronnen' voor de Kim-tak. VKSJ West neemt dit onmiddellijk over.

Buitenlandse kampen

Reizen organiseren is VKSJ niet vreemd. De bedevaarten naar Rome en Lourdes waren nog sterk religieus getint. Wie deelnam aan de internationale ontmoetingen van IKSJ maakte kennis met degelijk georganiseerde reizen. Bijzonder was de explosie aan buitenlandse kampen in de jaren zestig. Aanleiding daarvan was, toch op nationaal niveau, het bezoek van enkele overtuigende jongemannen op het nationale secretariaat in Brussel in 1959. Fons Borgignon en Tony Feys van Sint-Paulusjeugdkampen (later JEKA) kwamen reclame maken voor hun service van buitenlandse kampen in het Lechtal in Oostenrijks Tirol. "We waren bij de eersten.. een beetje proefkonijnen. Maar we voelden een stuk eerlijk enthousiasme bij die mannen en de Nationale Raad vond dat we daarop konden inspelen", aldus nationaal secretaris Jo Vestreyden, die de reizen coördineerde.²⁰ *"Het was zo dat VKSJ destijds heel erg bloeide in de scholen zelf, vooral in de internaten. (...) Net zoals de parochiale groepen gingen vooral de grote scholen ook op kamp en organiseerden zelfs andere vakantieactiviteiten. Vele anderen echter verlieten de school in juni en wachtten tot half september vooraleer ze terug iets van VKSJ vernamen. Het was vooral aan deze laatsten dat er gedacht werd bij 't doordenken en organiseren van buitenlandse kampen."*

De aankondiging gebeurde via het tijdschrift Bronnen en leden boven de 16 jaar konden individueel inschrijven. In 1960 ging het eerste buitenlands kamp door in Oostenrijks Tirol. De ruim 200 ingeschrevenen werden per diocees verdeeld over een van de huizen of hoeven in het dal. De VKSJ-groep van Oostende, o.l.v. Françoise Teetaert, was met zo'n groot aantal ingeschrevenen dat zij in een hoger gelegen hoeve zouden logeren. Zij kregen om de twee dagen bezoek van een lager gelegen VKSJ-huis om er samen te zingen op de rand van de alpenweide. Op de terugweg werd nog deelgenomen aan het Eucharistisch Wereldcongres in München, VKSJ ten voeten uit. De toon was gezet.

Er volgden nog meerdere buitenlandse reizen: in 1961 naar Morterasch in Zwitserland (120 deelnemers, ook uit West), in 1963 een culturele reis naar de Provence met o.a bezoek aan Taizé (100 deelnemers), in 1965 een cruisevaart naar Scandinavië waarvoor het schip 'De Grote Beer' gecharterd werd (822 VKSJ-opvarenden), in 1966 een Andalusiëreis in Spanje. In 1969 zette de geplande cruisereis naar Zuid-Europa, de 'Tocht naar de zon', een financiële domper op de reeks. Door faillissement van de rederij moest de reis geannuleerd worden. Alle VKSJ'ers, van Roodkapjes tot de Kim-tak, worden gemobiliseerd om via allerhande acties de financiële put te helpen vullen.

Nadien durfde nationaal dergelijke avonturen niet meer aan. VKSJ West nam later wel opnieuw die draad op.

KSM in Officieel Onderwijs

Voor de meisjes uit het Gemeenschapsonderwijs – toen ‘rijksonderwijs’ of ‘staatsonderwijs’ genoemd - worden vanaf 1957 Paasretraites en zomerkampen georganiseerd onder de naam ‘Toorts’. Bedoeling was om plaatselijke groepen te doen ontstaan die via gespreksonderwerpen en acties een parallelle werking als VKSJ zouden hebben. Soms vinden die onderdak in een parochieafdeling. Deze ‘zuster-beweging’ van VKSJ kreeg in augustus 1962 tijdens de eerste eigen nationale studiedagen de naam ‘Katholieke Studerende Meisjes’ of KSM, niet te verwarren met het oudere begrip dat toen gewoon sloeg op een VKSJ-meisje. Er zouden 30 Vlaamse KSM-kernen bestaan hebben.

Noot ter aanvulling: In West-Vlaanderen waren o.a. Lieve Van Damme, Antoon Perneel, Monique Adam, Frans Wybo, Jo Hanssens, Greta Courtens en Patrick Keirse verantwoordelijk voor KSM. De werking stopte na 20 jaar.

De naam KSM veranderde later in KSJ, wellicht toen men zich ook naar jongens richtte. De verantwoordelijken werkten een aanbod uit in de vakanties (kampen) en bereikten hun doelpubliek via de godsdienstleerkrachten in het Officieel Onderwijs. Er waren – zeker in de laatste jaren – geen plaatselijke groepen en geen permanente werking.

[\(link naar artikel Greta Courtens in Pinker\)](#)

Een andere tak ontstond vanuit de bezorgdheid voor de toenemende groep studentinnen aan de niet-universitaire hogescholen: verpleegsterscholen, regentaten, sociale school, school voor laboranten. VKSJ stopt niet na de humaniora. Hier en daar lukt het om er VKSJ-afdelingen op te starten, het snelst waar al een VKSJ-afdeling bestaat in de middelbare afdeling. De officiële principes voor deze kernwerking worden door de nationale raad van 25 april 1966 goedgekeurd.

Zonnewijzers

[Opzoeken – Trees Wulleman \(1953-\), Monique Balduck \(1962-\), Trui Dael...](#)

(Noot: wat volgt is duidelijk minder uitgewerkt en onvolledig...)

1964-1969:

Ondertussen hebben op nationaal niveau steeds meer contacten plaats met KSA. Dit resulteert in enkele gemeenschappelijke jaarthema's rond vreugde (1963-'64) en rond verdraagzaamheid (1964-'65) en vooral in de fusie van het Kim-blad *Bronnen* met het KSA-ledenblad *Hernieuwen* tot het kritische reflectieblad *'Vandaag, voor mensen van morgen'*. In september 1967 vervoegen ook het scouts- en gidsenblad *Kompas* en het missieblad *Explo* dit grensverleggend initiatief. In West wordt het leidsterblad *'Diocesane Mededelingen'* herdoopt tot *'Diocesane Planning'*.

Zoals de bisschoppen tot in 1965 in concilie nadachten over de toekomst van de Kerk, jonge gelovigen op een oecumenische manier hetzelfde deden in Taizé en in studentenmilieus meer en meer gedebatteerd werd, wou VKSJ in 1966 ook de oudste leden als parlement bijeenbrengen. Grote dag was 6 maart waar in het Brusselse parlement 12 sectievergaderingen doorgaan rond 12 thema's waarover plaatselijk al maanden was nagedacht.

Er namen ook West-Vlaamse leden deel aan het **studentinnenparlement**.

1969-1974:

In de late jaren zestig groeiden tal van initiatieven die expressie waren van de geest van de tijd bij de jongeren van toen. De **maatschappijkritiek** vormde de hoofdtoon aan de universiteiten. Ook in VKSJ zocht men naar een vormgeving ervan.

Enkele voorbeelden: de nationale secretariaten lanceerden een acte getiteld 'D..O..E'. Werken rond democratie zou het kernthema worden van de volgende jaren. De +16 werking onderging de grootste wijzigingen. De groep moest openstaan voor niet-leden, misschien zelfs zichzelf opheffen om efficiënter te kunnen werken aan een democratische ingesteldheid bij jongeren en een maatschappelijk bestel in het algemeen.

De maatschappijkritische stroming kwam in een stroomversnelling door de studentenrevoltes op eigen bodem rond de splitsing van de KU Leuven. De werkgroep schoolgemeenschap werd opgericht met als doel na te denken hoe de school en de jeugdbeweging democratischer konden ingericht worden.

In VKSJ West-Vlaanderen werd de **SEIN** werking gestart. SEIN staat voor Samen Evangelisch Inzet. Ook hier werd het voortbestaan van de jeugdbeweging in vraag gesteld. Sein kreeg een tijdlang een eigen secretariaat.

In het nationaal tijdschrift *Inpikker* zou elke maand verslag gebracht worden van een politieke daad in de rubriek *Fil Rouge*. Men ging zich vastketenen aan treinwagons... en beschreef het politieoptreden.

Vanaf begin jaren '70 verdwijnen veel internaten omwille van het verlengde schoolweekend. Vanaf 1976 is er zelfs ook op zaterdagmorgen geen school meer. Dit stimuleerde zowel VKSJ als KSA om in te zetten op het stichten van parochieafdelingen of -bonden. Dit betekende vaak de dood van schoolgebonden groepen.

Eric Colenbier
(bewerkt door Lieve Boone)

¹ *Zeer Eerwaarde Heer J. Lowie Vijf en twintig jaar priester*, Brugge, juli 1946, met zowel huldeteksten door hoge KA-verantwoordelijken als door leerlingen (VKSJ-leden) uit Ave Maria Izegem, Kostschool Lendeledede, Zusters van Maria Wervik, Rousbrugge Dames Ieper, H.-Familie Brugge en iemand namens de Roodkapjes. Dit getuigt van de visie van VKSJ: proosten en leken dragen samen de beweging. In 1980 schreef Omer Tanghe, zijn opvolger als diocesaan missie-verantwoordelijke, een boekje over hem in de reeks *Priesters in de wereld*: Kanunnik José Lowie 1898-1979.

² Ook haar ouders wisten niet dat ze was ingetreden als religieuze-in-de-wereld. Omdat zij actief was op veel vlakken, stelden zij zich geen vragen over haar veelvuldige afwezigheid (voor vorming en gebedsdiensten). "Mijn ouders lieten me wel vrij, maar toch droomden ze wat anders voor mij: dat ik zo gauw mogelijk zou trouwen, om mijn vader te helpen in zijn linnenzaak in Tielt. Ikzelf had willen regentes worden, maar mijn vader wilde dat niet, omdat ik moest talen leren. Dus ben ik een jaar naar Spanje en ook naar Engeland geweest om er Spaans en Engels te leren. Zo komt het dat ik geen diploma had en nooit gewerkt heb, tenzij een tijdje in onze fabriek. Dat was zo in de tijd voor de oorlog: vrouwen studeerden niet en werkten zelden buitenshuis. Ik had een andere roeping, van apostolaat: mij helemaal aan de Heer geven..."

³ Uit de bestellingen van VKSJ-vlaggen bij het huis Grossé kunnen we afleiden dat volgende scholen zeker vanaf de beginjaren als VKSJ actief waren en geloofden in hun toekomst: Sint-Andreas Brugge (1932), Sint-Niklaasgesticht Kortrijk en Diksmuide (1934), JEC Haverlo Assebroek (1935), O.-L.-V.-van de zeven Weeën Ruiselede (1936),...

⁴ *VKSJ-verlofstudiedag*, bijlage bij *VKSJ-bestuursblad*, nr. 10, Tielt, 1938, p. 2-3.

⁵ Zonder precieze stichtingsdata weten we dat al tijdens die eerste vijf jaren in volgende scholen een VKSJ werd opgestart. Zij komen voor op een kaart in Diocesane Mededelingen over de goudwedag van 31 mei 1935 in Brugge: 10 Brugse scholen (Zusters Maricolen of H.-Familie, Hemelsdaele, Jozefienen,...), 3 uit Oostende (Sint-Jozef, ...), 2 uit Roeselare (Grauwe Zusters en ...), 2 uit Tielt (Sint-Jozef en ...), 5 uit Kortrijk (Het Fort, ...), 2 uit Ieper (De Rousbrugge Dames- OLV Ter Nieuwe Plant en ...), 2 uit Poperinge, 2 uit Wervik en 2 uit Moeskroen. Vervolgens de school Sint-Jozef in Torhout, Anzegem, Heist, Blankenberge, Nieuwpoort, Veurne, Pervijze, Diksmuide, Kortemark, Moorslede, Menen, Ardooe, Izegem, Herseaux, Veurne, Marke, Luigne, Heule, Lendelede, Dottenijs, Wakken en OLV van de zeven Weeën uit Ruiselede. Hier en daar begon men al vrij vroeg ook met VKSJ in het lager secundair zoals in Blankenberge rond 1934.

⁶ 25 jaar ZEH J. Lowie

⁷ In 1931 distantieerde de beweging zich duidelijk van het VNV (zie bv. Gudrun, mei 1931, p 232). De invoering van een verjonging door te starten met kinderbonden (tijdschrift 'Hoio'), van een uniform (eind 1933), het organiseren van vakantiecampen en zich openstellen voor de jeugdbewegingsmethodiek (1935) mochten niet baten. In 1937 hadden ze nog nauwelijks 500 leden en een twintigtal bonden. De bisschoppelijke veroordelingen en de opkomst van de Katholieke Actiebewegingen voor meisjes zijn daar zeker mede verantwoordelijk voor. (zie ook Raeymaekers G. Geschiedenis van de Katholieke Vlaamse meisjesbeweging 1926-1940, licentiethesis KU Leuven, 1985; Verbanck, H. Katholieke Vlaamse Meisjesbeweging. Van cultureel vormingswerk tot politiek bewustzijn 1913-1926, Licentiethesis KU Leuven, 1975; Vos, L. Katholieke Vlaamse Meisjesbeweging, in Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, uitg. 1998, p. 1651-1658; Colenbier E. en Huybrechts U, De Vlaamse meisjesbeweging (1913-1940), in Gisteren en vandaag, jg. 24, nr 2, feb 2005, p.13-17).

⁸ Schildboekje VKSJ, Peperstraat 23, Gent, blz. 13, [1941] met tekeningen

⁹ de JIC (de Waalse VKBMJ), de JOC (Jeunesse Ouvrière Catholique voor de boerenjeugd), de JAC (Jeunesse Agricole Catholique) voor de boerenjeugd, de JEC (Jeunesse Ecolier Catholique) als Waalse zus van VKSJ, allen aangesloten bij het ACJB en ACJBF (Action Catholique Jeunesse Belge (Feminine), het Waalse VJVKA.

¹⁰ De autonomie-gevoeligheid leefde wellicht meer in KSA dan in VKSJ. Van in den beginne werkt VKSJ heel nauw samen op nationaal vlak. De sterke figuren in West-Vlaanderen spelen wel een grote rol in het nationaal aanbod, maar er was geen behoefte om een eigen weg te gaan. (Opmerking Lieve Boone)

¹¹ De termen 'Jong-VKSJ' en 'Voor-VKSJ' werden eigenlijk niet vaak of niet lang gebruikt. Op het moment dat VKSJ verjongde, sprak men van 'Jong-VKSJ' en de latere Roodkapjes werden even 'Voor-VKSJ' genoemd. (Opmerking Lieve Boone)

¹² Bestuursblad, jg 13 (1939-1940), nr 3, p. 3-4

¹³ *Zonnige Jeugd*, oktober 1939, nr 1, p. 4-5; dec 1939 nr 3, p. 10-11

¹⁴ Huybrechts, U. Schild-Ring-Krans in VKSJ (1945-1957) in Gisteren, jg 14, nr 2, juni 1994, p. 12-16

¹⁵ *Zonnige Jeugd*, juni 1955

¹⁶ We volgen hier heel sterk het nationale verhaal zoals geschetst door Urbaan Huybrechts in 1985: 'VKSJ 1957-1968'.

¹⁷ 'Zomaar een herinnering... Hongaarse actie van 1957', in Gisteren, jg. 2, (sept 2002) nr. 1, p. 15

¹⁸ Ann Brasseur: “De Vlaamse kleinkunst kwam in navolging van het Franse chanson (Charles Trenet, Leo Ferré, Juliette Greco, Jacques Brel en Georges Brassens, Charles Aznavour). Precies de Bijbelse thema’s van deze Chansonniers, o.a. ‘Chanson pour l’ Auvergnat’ van Aznavour of ‘La Prière’ van Brassens, ‘Vair’ en Prière Paienne’ en ‘Il nous faut regarder’ van Brel, spraken onze proost aan.

Samen met Huguette Vermeersch en Nicole Van Coillie trok ik met ons Simca’tje naar de Orangerie van Meise om Zazo mee te maken, een kleinkunstexperiment van Johan en Karel Anthierens en de onderpastoor Herman Boon. We waren er heel vroeg om alles te kunnen verkennen, en er waren toen ook zo geen files. We slopen binnen en gluurden naar al die genodigden én dichters, schrijvers en zangers uit de kleinkunstwereld. Wij, zeker niet in uniform maar wel maagdelijk fijn, zagen al vlug dat we zo niet konden verschijnen bij dit publiek. We zochten in de wagen (ons Simca’tje) een haarborstel en wat spullen die we konden gebruiken om er wat meer hip uit te zien. Mits wat aanpassing durfden we ons profileren in een van die manifestaties van ‘kleinkunsteiland’. Onze interesse groeide met het uur, en vleugels van verliefdheid maakten ons zo licht dat we tijdens de pauzes zelfs aanschoven bij Miel Cools en Toon De Candt of Jules De Corte met zijn ‘Ik zou wel eens willen weten...’. We vroegen telkens een handtekening op ons recent nummer van diocesane mededelingen dat we bij hadden. Dit moest gelden als bewijs van onze aanwezigheid.

We trokken samen in de toiletten, losten onze vlechten, lieten onze haren wat wild over ons gezicht hangen, en sloegen het met een ‘pas geleerde’ zwaai regelmatig achterover. Dit gebaar deed het bij dit publiek. Wat zwart boven en onder de ogen daarover een zonnebril, waar Nicole mee pronkte en zo. We ontmoetten er Will Ferdy, Kor Van Der Goten, de troubadour Miel Cools, Hugo Raspoet en niet te vergeten onze West-Vlaming Toon De Candt uit Wevelgem. Louis Verbeeck, Jos Ghysen en Gaston Durnez en de toen jonge Henk van Montfoort waren van de partij als woordkunstenaars.”

¹⁹ Ann Brasseur: “De groep telde 25 cursisten, waaronder directeurs van bedrijven, verpleegsters, leraren, maatschappelijk assistenten.... Wij voelden ons eerst wat onwennig, jonge Vlamingen. Er waren vooral veel theemomenten, waar we stevast werden geobserveerd in onze gesprekken. We hadden ook veel diade en triade gesprekken met nogal zelfbewuste, taalvaardige Nederlanders.

Groepsopdracht na groepsopdracht voelden we ons meer en meer bewust van de belangrijkheid zo’n cursus te volgen. Tijdens de niet geobserveerde, niet functionele avondgesprekjes onder Vlamingen even voor het slapen gaan, vermoedden we al dat we VKSJ west wel zeker zouden veranderen in communicatievaardigheid en zelfs conflicthantering. Dit laatste werd een deel van de training.

Veel oefeningen gebeurden vaak spelenderwijs, maar onderliggende zeer precieze doelstellingen. Voor ons maar zeker voor onze proost was dit alles nieuw, te speels, niet ernstig genoeg. Die man moest zijn pastorale rol afleggen en daarin was hij niet zo vaardig. We moesten blokken omvormen tot een dorp, een stad, een schouwburg enz... en daarover telkens in communicatie treden met de mede- of tegenspelers. Dit werd onze proost te veel. Dit merkten we ook al vlug. Tijdens een bepaalde theepauze mompelde hij wat bij zichzelf en toen zei hij, “had ik geweten dat het een spelen was, dan waren we hier niet”. Wij zelf vonden het heel tof en boeiend en we geloofden nog meer dat we door deze driedaagse in Nederland de diocesane, district- en gewestvergaderingen een nieuwe wending zouden kunnen geven. We waren wel een beetje in trance....en nogal voortvarend.”

²⁰ ‘Nationale buitenlandse kampen van VKSJ’, in Gisteren jg 16, nr 3, (sept 1996), p.11